

Demokrasi ile ilgili meseleler

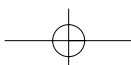
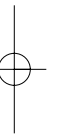
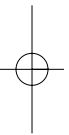
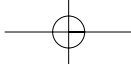
A Ğ U S T O S 2 0 0 4

MAHKEMELERE ERİŞİM

Herkes İçin Eşit Adalet

ABD Dışişleri Bakanlığı Uluslararası Enformasyon Bürosu

İçindekiler

4

Mahkemelere Erişim: Herkes İçin Eşit Adalet

Robert J. Grey, Jr.

Amerikan Barolar Birliği Başkanı

ABD, bütün vatandaşların hukuk sisteminden yararlanmasını sağlamaya kararlıdır ve Amerikan Barolar Birliği de bu temel demokratik kavramın yaygınlaştırılmasında etkin rol oynamaktadır.

10

Ücretsiz Temsil: Gerektiğinde Avukat Yardımı Sağlanması

Andrew A. Guy

Washington Eyalet Barosu Ücretsiz Temsil ve Hukuki Yardım Komitesi Başkanı

Medeni ve cezai yargı sistemlerindeki çeşitli programlar, yoksulların mahkemede adil bir şekilde temsil edilmesini sağlamaktadır.

17

Mahkemelerde Hukuk Öğrencileri: Adalete Erişimin Sağlanması

Peter A. Joy

Hukuk profesörü Washington Üniversitesi, St. Louis Hukuk Fakültesi, St. Louis Missouri

Danışma amaçlı hukuk eğitimi programları, gerekli imkanlardan yoksun bireylere hukuki yardım sağlamakta ve öğrencileri, hukuk mesleğinin etik kurallara göre icra edilmesine hazırlamaktadır.

22

Vatandaşlar ve Mahkemeleri Arasındaki Kopukluğun Ortadan Kaldırılması

Shira J. Goodman ve Lynn A. Marks

Modern Mahkemeler için Pennsylvanialılar Girişimi Müdür Yardımcısı ve Genel Müdürü

Yargı sistemlerinde reform yapılması bazen gerekli olabilir ve bu reformlar, ilgili vatandaşlar, mahkeme yetkilileri ve yasama organının oluşturduğu koalisyonlar tarafından gerçekleştirilebilir.

27

Sokak Hukuku: Yaşam Dersleri

Georgetown Üniversitesi Sokak Hukuku Danışma Merkezi Müdürü

Richard Roe ile yapılan bir söyleşi

Georgetown Üniversitesi Sokak Hukuku programı, Amerika Birleşik Devletleri ve çeşitli ülkelerdeki orta öğrenim okulları öğrencileri ve halka hukuk hakkında temel bilgiler ve vatandaşların katılımı konusunda dersler vermektedir.

33

Bibliyografya

34

İnternet Kaynakları

GİRİŞ

Mahkemelere Erişim Herkes İçin Eşit Adalet

KATILIMCI bir demokraside vatandaşların kendi kuruluşlarına güven duymaları büyük önem taşır. Adil ve bağımsız olduğu kabul edilen bir yargı sistemi, vatandaşların güven ve itimadının sürdürülmesi açısından önemli bir unsurdur. Ülkenin kurulmasından sonraki dönemde ABD Anayasasını hazırlayanlar, siyasi yönlendirme çabalarından etkilenmeyecek ve suç işlemekle suçlanan kişilerin gerekli hukuki temsilden yararlanarak adil bir şekilde yargılanmalarını sağlayacak şeffaf bir mahkeme sürecinin en iyi nasıl garanti edilebileceğini tartıştılar. Bu tartışmalar sonucunda 1791 yılında kabul edilen ve Anayasa'daki ilk 10 değişikliği oluşturan Haklar Beyannamesi hazırlandı. Altıncı Değişiklik, şu hükmü içermektedir:

“Bütün ceza davalarında sanık, suçun işlendiği Eyalet ve daha önce yasa ile belirtilmiş olması gereken bölgenin tarafsız bir jürisi tarafından hızlı ve açık bir şekilde yargılanma; suçlamanın özelliği ve nedenini öğrenme; kendisine karşı ifade verecek tanıklarla yüzleşme; kendi lehine ifade verecek tanıkların çağrılmasına ilişkin zorunlu süreçten yararlanma ve kendisini savunması için Avukat Yardımının sağlanması hakkına sahip olmalıdır.”

Bu idealin gerçekleştirilmesi güç bir iştir ve eğitimciler, yasa koyucular, hukukçular, ve vatandaşlar dahil olmak üzere bir çok kişinin katılımını gerektirir. “Herkes için eşit adaletin” garanti edilmesine yönelik çabalar, ABD hukuk sistemi içinde bir çok şekilde ortaya çıkar. Bu dergi, yasal korumalar sağlanması ve vatandaşların hakları ve sorumlulukları konusunda eğitime ilişkin devam eden sürecin bir kaç yönünü açıklamaktadır.

Amerikan Barolar Birliği (ABA) Başkanı Robert J. Grey, ABD'nin bütün vatandaşların hukuk sisteminden eşit şekilde yararlanması konusundaki kararlılığını genel olarak açıklamaktadır. Mahkemelere erişim, yoksulların avukat tarafından temsil edilme hakkının ötesine geçerek reşit olmayan ve bedensel ve zihinsel özürlülere ilişkin özel hükümleri içerecek şekilde daha kapsamlı hale getirilmesi için mahkeme kararları ile yeniden tanımlanmıştır. Sn. Grey, ayrıca ABA'nın bütün dünyada mahkemelere erişim imkanlarının artırılması ve demokrasilerin güçlendirilmesi amacıyla Amerika Birleşik Devletleri ve ülke dışında yaptığı çalışmalar konusunda bilgi vermektedir.

Washington Eyaleti'nde avukatlık yapan ve Washington Eyaleti Barosu Ücretsiz Temsil ve Hukuki Yardım Komitesi başkanı olan Andrew A. Guy, yoksulların mahkemede adil bir şekilde temsil edilmesinin sağlanmasını amaçlayan çeşitli sistemleri açıklamaktadır. Ciddi bir suç işlemekle suçlanan kişiler için mahkeme tarafından atanan avukatlar, sözleşmeli avukatlar, ve kamu savunmacıları bulunmaktadır. Ancak, yoksul kişilerin medeni hukuka ilişkin konularda yardıma ihtiyaç duymaları halinde bile yararlanabilecekleri çeşitli seçenekler bulunmaktadır. Barolar, özel ilgi alanları avukatları ve özel hukuk firmaları, yoksulların uygun şekilde temsil edilmesini sağlamak amacıyla işbirliği yapmaktadır.

Profesör Peter A. Joy, hukuk öğrencilerinin avukat tutamayacak kadar yoksul olan kişi ve gruplara hukuki yardım sağlamalarına imkan veren danışma hukuk eğitimi programlarını ele almaktadır. Hukuk profesörleri veya buldukları yerlerdeki öteki hukukçuların gözetimi altında çalışan hukuk fakültesi danışman öğrencileri, hukuk mesleğini nasıl icra edecekleri ve müvekkil sorunlarını nasıl çözeceklerini öğrenirken bir yandan da yardıma ihtiyaç duyan kişilerin mahkemelere erişimini sağlamaktadır. Bu programlar, öğrenciler için pratik eğitimin yanı sıra imkanları olmayan vatandaşların gereksinim duyduğu hizmetleri sağladıkları için giderek yaygınlaşmaktadır. Profesör Joy, ayrıca bütün dünyada benzeri programların oluşturulmasını amaçlayan çalışmalar konusunda bilgi vermektedir.

Bir sistemde sorunlar ortaya çıktığında sorunları kabullenmek ve değişiklikler yapmak için adımlar atmak önem taşır. Modern Mahkemeler için Pennsylvania'lılar Girişimi adlı bir sivil toplum kuruluşunun üyeleri olan Shira Goodman ve Lynn Marks, Pennsylvania yargı sisteminin iyileştirilmesi ve ıslah edilmesi amacıyla örgütlerinin, vatandaşlar, barolar ve eyalet yasama organı ile birlikte çalışmalar yapmaya yönelik girişimlerini açıklamaktadır.

Georgetown Üniversitesi Hukuk Profesörü Richard Roe, *Washington File* yazarı Darlisa Crawford'a verdiği mülakatta bütün sosyal kesimlerden insanları vatandaşlık hakları ile ilgili hukuk programlarına katılmaya teşvik eden Sokak Hukuku programındaki çalışmaları konusunda açıklamalarda bulundu. Profesör Roe, Sokak Hukukunu Amerika Birleşik Devletleri ve öteki ülkelerdeki çocuklara, evsizlere, mahkumlara ve bir çok öteki gruba öğretti.

Editörler

Mahkemelere Erişim

Mahkemelere Erişim: Herkes İçin Eşit Adalet

Robert J. Grey, Jr.

Tarafsız ve bağımsız bir yargı, demokratik bir toplumda bireysel hak ve özgürlüklerin koruyucusudur. Vatandaşların kendi adli sistemlerine güvenmeleri için herkesin gerektiğinde mahkemelerden yararlanabilmesi gerekir. Yazar, bu doktrinin uygulamada ceza hukuku ve medeni hukuka ilişkin konularda Amerika Birleşik Devletleri'nde nasıl uygulandığını ve ABD'deki hukuk mesleği mensuplarının "herkes için eşit adalet" ilkesinin gerçekleştirilmesine nasıl katkıda bulunduğunu açıklamaktadır. Yazar, makalesini Amerikan Barolar Birliği'nin uluslararası hukukun üstünlüğü programları ile ABD sınırlarının ötesinde yargıya erişim imkanlarının artırılması çabalarından örnekler vererek bitirmektedir.

Robert J. Grey, Jr., Amerikan Barolar Birliği (ABA) başkanı ve Richmond, Virginia'daki Hunton & Williams hukuk firmasının ortağıdır. Sn. Grey'nin çalışmaları eyalet ve federal kuruluşlar nezdindeki idari meseleler üzerinde odaklanmaktadır. Ayrıca, Mütevelli Heyeti üyesi ve ABA Temsilciler Meclisi başkanı olarak görev yapmıştır.

YÖNETİLENLERİN kendi özerkliklerinin bir bölümünden feragat ettikleri demokratik bir toplumda, hukuk sistemi, iktidarda bulunanların istismarlarına karşı koruyucu işlevi görür. Vatandaşlar, barış içinde birlikte yaşama karşılığında kendi özgürlüklerinin sınırlandırılmasını kabul ederler ve vatandaşlar arasında veya devlet ve vatandaşlar arasında anlaşmazlıklar ortaya çıktığında etkiden bağımsız ve güvenilir olan ve ihtilafların barışçı bir şekilde çözülmesi için bütün taraflar üzerinde yetkisi olan bir kurum bulunmasını beklerler. Herhangi bir demokratik sistemde mahkemeler, bu sınımlanacak kurumdur. ABD Anayasa Mahkemesi Başkanı William Howard Taft, 1926'da "Haklar Beyannamesi'nin uygulama açısından en avantajlı yönü, her bireyin bağımsız mahkemeler tarafından adil bir şekilde yargılanmasını garanti altına alan değişmez bir usul öngören hükmüdür" demiştir.

Amerikan yargı sisteminin temel değerlerinden biri de yargı sisteminin ihtilafları barışçı bir şekilde çözen bir mekanizma olduğunun herkes tarafından kabul edilmesi nedeniyle toplumumuzun istikrarının kişilerin mahkemelere kolayca ulaşabilme kabiliyetine dayanmasıdır. Mahkemelere ulaşımın imkansız hale getirilmesi, anlaşmazlıkların başka ortamlarda çözülmesine ze-

Robert J. Grey, Jr.

min hazırlar ve sonuçta kişilerin sorunları kendi başlarına çözmeye çalışmalarına ve şiddete neden olur.

Amerika Birleşik Devletleri'nin adli sistemleri, bütün vatandaşların yasa karşısında eşit olmalarını ve mahkemelere ulaşımı sağlayacak şekilde yapılandırılmıştır. ABD Anayasası ve 50 eyaletin tamamının anayasaları, yargı erki konusunda özel maddeler içermektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nin adli sistemleri, kendi yapıları, yetkileri ve kuralları açısından özerk olan yönetimin ayrı ve eşit organlarıdır. Federal ve eyalet yasaları ile Amerikan hukuk ve siyasi tarihinde ifadesini bulan yargının bağımsızlığı ilkesi, yargıçların yaygın görüşler veya siyasi mülahazalar yerine yasa ve her davadaki kanıtlara göre karar vermelerini mümkün kılmaktadır.

Amerika Birleşik Devletleri'nin adli sistemleri, federal mahkemeler ve 50 eyalet, District of Columbia ve federal sistemde yer almayan beş bölgenin tamamında ayrı adli sistemlerden oluşur. Bu farklı mahkemeler, her yıl yaklaşık 100 milyon davaya bakarlar. Bunların büyük çoğunluğu eyalet mahkemelerinde görülür. Federal düzeyde Amerika Birleşik Devletleri'nin çeşitli bölgelerinde yaklaşık 2,200 yargıç aşağıdaki sıfatlarla görev yaparlar: Anayasa Mahkemesi üyeleri, temyiz mahkemeleri yargıçları, bölge mahkeme-

leri yargıçları, iflas yargıçları ve sınırlı yetkilere sahip yargıçlar. Eyalet düzeyinde ise en yüksek mahkemeden sınırlı yargı yetkisine sahip yerel mahkemelere kadar çeşitli mahkemelerde yaklaşık 31,000 yargıç görev yapmaktadır.

Her eyalet ve federal sisteme dahil olmayan bölge, kendi mahkeme sistemini kurma ve sürdürme yetkisine sahiptir. Eyalet mahkeme sistemlerinin yapısı bir eyaletten diğerine değişiklik gösterir. Bazı eyaletler sadece iki veya üç düzeyde "birleştirilmiş" veya basitleştirilmiş sistemlere sahipken diğerlerinde farklı türde davalar için farklı seviyelerde mahkemeler bulunmaktadır. Yargıçlar, eyaletlerde valiler tarafından atanma, halk tarafından seçilme ve yasama organı tarafından belirlenme dahil olmak üzere çeşitli farklı yöntemlerle seçilmektedir. Eyalet yargıçlarının görev süresi dört yıldan başlamakta ve bazıları ömür boyu görevde kalmaktadır.

Uygulamada Eşit Adalet

Mahkemelere erişim ilkesi üzerinde durulurken sadece kuramsal veya hukuki anlamda erişim yeterli değildir. Bu ilkeye anlamını veren mahkemelerin verdiği kararların yol açtığı sonuçlardır. Örneğin "erişim" in değeri, mahkemeler, hiç kimsenin, özellikle de iktidarda bulunanların hukuken üstünde olmadığı şekilde karar verdiklerinde veya erişim ilkesi, bir kişinin özgürlüğünün tehlike altında olması halinde avukat tarafından temsil edilme hakkını öngördüğünde belirginleşir.

ABD Anayasası çerçevesinde mahkemelere erişim konusundaki temel hakkın pratikte uygulanması, ulusun tarihi boyunca sınava tabi tutulmuştur. Bir çok kişi bu haktan yararlanmak istemiş ya da karşı çıkmıştır. İlk başlarda Anayasa Mahkemesi, bütün ihtilaflara bakma yetkisine sahip olduğunu ilan etmiştir. 1807'de Başkan Thomas Jefferson, vatana ihanetle suçladığı Aaron Burr'a karşı başkanlık imtiyazına sahip olduğunu ileri sürmüştür. Burr, savunmasında Mahkeme'den Jefferson'u Burr konusundaki özel mektuplarını sunmaya mecbur bırakacak bir

celpname göndermesini talep etmiştir. Jefferson, bunu reddetmiştir. Anayasa Mahkemesi Başkanı John Marshall, Başkan'ın itirazını kabul etmemiş ve Jefferson'un belgelerinin açıklanmasının kamu güvenliğini tehlikeye düşüreceği yolundaki iddiasının Başkan'ın değil Mahkeme'nin karar vermesi gereken bir mesele olduğunu belirtmiştir.

Başkanın dokunulmazlığı konusu yaklaşık 200 yıl sonra yeniden gündeme gelmiştir. 1974'te bir özel savcı, başkanın Watergate olarak bilinen siyasi skandala karışıp karışmadığının belirlenmesi amacıyla Beyaz Saray bant kayıtlarının sunulması için bir celpname göndermiştir. Başkan Richard Nixon, başkanlık imtiyazı gerekçesiyle celpnamenin iptal edilmesi için girişimde bulunmuştur. Mahkeme, sekize karşı sıfır oyla Mahkeme'nin Amerika Birleşik Devletleri Başkanı'nın bile tamamen hukukun üstünde olmadığını belirlemesi nedeniyle bantların sunulması gerektiği kararını vermiştir. Daha sonra yayınlanan gerekçede Anayasa Mahkemesi Başkanı Warren Burger, şöyle demiştir: "Ne güçlerin ayrılığı doktrini ne de yüksek düzeydeki yazışmaların gizliliğinin korunması gerekliliği, hiç bir koşulda Başkan'ın mutlak ve kesin olarak adli süreçten muaf tutulmasını gerektiremez."

Mahkemelere açık şekilde erişimin önemi belki de en çok avukat tarafından temsil edilme hakkının söz konusu olduğu ceza davaları alanında kabul edilmektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nde hürriyeti bağlayıcı cezalar öngörülen ceza davalarında bir kişiye avukat sağlanmadığı takdirde bu kişinin adaletten yeterli bir şekilde yararlandığının kabul edilemeyeceği ilkesi benimsenmiştir. ABD Anayasa Mahkemesi, 1963 yılında verdiği tarihi bir kararda ABD Anayasası'nın eyalet cürüm davalarında yargılanan yoksul sanıklara avukat sağlanmasını öngördüğünü belirtmiştir (Gideon ile Wainwright arasındaki dava). Mahkeme tarafından verilen daha sonraki kararlarda davalının avukat tarafından temsil edilme hakkı, eyaletlerdeki çocuk suçları davaları, fiili hapis cezasının verildiği eyalet hafif suç

davaları, tecil edilmiş hapis cezasının verildiği eyalet hafif suç davaları ve bir temyiz mahkemesine yapılan ilk temyiz başvurularını kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Ayrıca, Mahkeme, avukat tarafından temsil edilme hakkının, öncelikle göz altında sorgulama, sıraya dizerek kimlik belirleme, sanığın mahkemede sorguya çekilmesi, ön duruşmalar ve itiraz müzakereleri dahil olmak üzere yargılamadan önce gerçekleşen çeşitli önemli aşamalarla bağlantılı olduğu sonucuna varmıştır. Bu kararlar, vatandaşları haksız cezalara karşı korumayı amaçlamaktadır.

Çocuklarla Zihinsel ve Bedensel Engellilerin Korunması

Mahkemelere eşit erişim hakkı sadece yetişkin vatandaşlarla ilgili bir konu değildir. Çocuklar da vatandaş oldukları ve mahkemede dinlenmeyi hak ettikleri için ülkedeki mahkemelere aynı derecede erişim hakkına sahiptir. Ancak, çocuklar ilave engellerle karşılaşmaktadır. Çocuklar, yetişkinlerin yardımı olmadan dava açamazlar. Yardım için nereye gideceklerini veya böyle bir yardım alabileceklerini bilmeyebilirler. Söyledikleri genellikle duyulmaz veya fark edilmez. Çocukların adalet sistemine daha fazla erişmelerinin sağlanması, ailelerin güçlenmesine yardımcı olabilir ve suç kurbanlarının maruz kaldıkları suçları açıklamaları ve yasal süreci destekleme olasılığını artırabilir.

Amerikan hukuk sistemi, son bir kaç on yıl içinde çocukların adalet sisteminden daha fazla yararlanmaları ve çocuklar ve onların özel gereksinimlerine daha uygun olmasının sağlanması için gayret göstermiştir. Bir kaç tanesi Anayasa Mahkemesi tarafından verilen kararlar dahil olmak üzere bazı mahkeme kararları, mahkemede ifade vermeyi çocuklar için daha kolay hale getirmiştir. Kapalı devre ifade verme ve özel çocuk avukatlarının yardımı gibi özel usuller, çocuk yaştaki tanıkların geçirebilecekleri muhtemel sarsıntının azaltılmasına yardımcı olabilir. Mobilyaların daha küçük olduğu veya yargıcın herkesten yüksek bir yerde oturmadığı çocuk dostu

mahkeme salonları, çocukların mahkeme ortamında kendilerini daha rahat hissetmelerini sağlayabilir. Bir çok yargı bölgesinde çocuklara yönelik suçları azaltmak için çocuklar adına müdahaleleri düzenleyen branşlar arası yaklaşımlar benimsenmiştir.

Yakın bir geçmişte engelli Amerikalılar, mahkemelere anlamlı erişim konusunda bizzat mahkemeleri sorgulamıştır. Tennessee ile Lane arasındaki davada (2004) Tennessee'deki bir mahkeme salonundaki bir duruşmaya katılmak için iki kat merdiveni sürünmek zorunda kalan belden aşağısı felçli bir adam dahil olmak üzere davacılar, mahkeme binalarına girerken karşılaştıkları fiziksel engellerin haklarını ihlal ettiği gerekçesi ile Engelli Amerikalılar Yasası'nın II. Maddesi çerçevesinde dava açmışlardır. Amerikan Barolar Birliği, müşavirlik layihasında şu görüşlere yer vermiştir: "Mahkemeler, erişim konusunda örnek olmalıdır." Layihada şöyle denilmiştir: "Buralarda [mahkeme salonları] engeller bulunmamalı ve herkese açık olmalıdır... bu, adaletin idaresinin meşruluğu ve kamuoyunun güveni açısından hayati önem taşımaktadır. Mahkemelere eşit erişim imkanlarının bulunmaması sadece hariç tutulan kişilere değil sistemin kendisine de zarar vermektedir." Anayasa Mahkemesi Üyesi John Paul Stevens, çoğunluk görüşünde Başlık II'nin, "mahkemelere temel erişim hakkını ilgilendiren türde davalar için geçerli olması nedeniyle" anayasal olduğunu belirtmiştir. Bu nedenle söz konusu karar, ABD Anayasa Mahkemesi dahil olmak üzere Amerika Birleşik Devletleri'ndeki her adliye binası ve resmi binada engelliler için giriş rampaları, özel asansörler, parmaklıklar, engellilerin kullanabileceği tuvaletlerin bulunması ve öteki tadilatların yapılmasını zorunlu kılmıştır.

Hukuk Mesleğini İcra Edenlerin Görevi

Anayasa, adli sisteme temel erişim hakkını düzenlemektedir. Her bireyin haklarının bekçileri

olarak mahkemeler, adli sisteme eşit erişim hakkını korumak ve uygulamak konusunda özel bir sorumluluğa sahiptir. Mahkemeler bu özel sorumluluğa sahip olmalarına karşın kararlarını uygulamak için özel bir adli polis gücüne sahip olmadıklarına göre bu kararlara genel olarak neden uyulmaktadır? Bunun iki önemli nedeni vardır: (1) halkın genel olarak sisteme duyduğu güven ve itimat ve (2) baroların adli kararlara uyulmasını sağlamak ve talep etmek için mahkemelerle birlikte çalışma konusundaki güçlü kararlılığı.

Amerika Birleşik Devletleri'ndeki en büyük baro grubunun başkanı olarak bu ikinci noktanın yargı sistemi ile nasıl bağlantılı olduğunun ele alınmasının önemli olduğunu düşünüyorum. Yargı sistemi, kişilerin haklarının bekçisi ise baro ve avukatları da bunun askerleridir. Hukuk mesleği ve barolar, bu yükün büyük bölümünü üstlenmektedir. Amerikan Barolar Birliği (ABA) bu gerçeği dikkate alarak "Özgürlüğün Savunulması ve Adaletin Sağlanması" çabalarında gerçekleştirilmeye çalışılacak 11 hedef belirlemiştir. Bu hedeflerin ikincisi "ekonomik ve sosyal durumlarına bakılmaksızın bütün kişilerin Amerikan adalet sistemi ve hukuki temsilden anlamlı şekilde yararlanmasının teşvik edilmesi"dir.

ABA, bu amacın savunulması amacıyla *Tennessee ve Lane* arasındaki davada engelli Amerikalılar adına müşavirlik layihasını sunmuştur. Watergate skandalı patlak verdiğinde dönemin ABA başkanı olan Chesterfield Smith, "hiç kimsenin hukukun üstünde olmadığını" belirten bir basın açıklaması yapmıştır. Bu sözleri, daha sonra bütün büyük ABD gazeteleri tarafından duyurulmuştur. Daha sonra 50 eyaletin tamamı ve ABD yönetimindeki bölgelerden gelen 474 hukukçudan oluşan ABA Temsilciler Meclisi, Başkan Nixon'a yasal dokunulmazlık tanınmasına oybirliği ile karşı çıkmıştır.

Baro, uzun süredir kendisi ile ilgili konularda açıklama yapamadığında yargı sistemi adına açıklama yapması gerektiğini uzun süre önce fark etmiştir. Bu, özellikle devam eden davalar söz

CEELI Avukatı Irina Lortkipanidze ve USIAD Hukukun Üstünlüğü Danışmanı Robert Bayer, Gürcistan'daki ilk baro sınavındaki cevapları açıyorlar. (Tiflis, Kasım 2003)

konusu olduğunda, örneğin basın bir yargıcın kararını eleştirdiğinde ve devam eden bir davanın gizliliği nedeniyle yargıcın kişisel olarak kararlarının gerekçelerini açıklayamadığında geçerlidir. Basın, sadece yargıcın kararlarını değil, aynı zamanda yanıt verme konusundaki belirgin isteksizliğini sorgulayarak tepki gösterebilir. Baro, ayrıca halka güven telkin edilmesi ve konuların kamuoyunda düzeyli bir şekilde tartışılmasını sağlamak amacıyla halkın davaları ve yargıçların kararlarının nedenlerini daha iyi anlamasına yardımcı olabilecek konumdadır.

Baro, ayrıca medeni hukuka ilişkin konularda eğitilmiş avukatlar sağlanması amacıyla büyük gayret göstermektedir. Ceza davalarında avukat tarafından temsil edilme hakkının kabul edilmiş olmasına karşın bu hak, medeni hukukla ilgili konularda garanti edilmemiştir. Bununla birlikte 1870'lerden bu yana ABA, yoksul kişilere ücretsiz hukuki hizmet verilmesi çabalarında rol oynamaktadır. ABA, üyelerinin öteki hususların yanı sıra tarafların bir avukatla birlikte gelmeleri halinde mahkemelerin daha verimli çalıştığını

anlamaları nedeniyle bütün ülkede hukuki yardım kuruluşlarının oluşturulması için etkin bir kampanya yürütmüştür. Bu, zamandan tasarruf sağlamakta, hataları önlemekte ve adaletin yerine getirilmesini sağlamaktadır.

Uluslararası Erişim

ABA'nın adli sistemden yararlanma imkanlarının artırılmasına yönelik çabaları ABD sınırlarında sona ermemektedir. ABA, uluslararası hukukun üstünlüğü programları aracılığı ile vatandaşların kendi ülkele-

rindeki adli sistemde seslerini duyurabilmeleri ve katılabilmeleri için ülke dışındaki çabaları destekleyen çok çeşitli projelerde görev almaktadır. ABA'nın hukukun üstünlüğü faaliyetleri Orta Avrupa, Avrasya, Afrika, Asya, Orta Doğu ve Latin Amerika'da hukuki yardım ve kamu savunucu programları oluşturularak, dava idaresini daha iyi hale getirerek, yoksul müvekkilli temsil eden danışman hizmeti verilmesine yönelik hukuk eğitimi girişimlerini başlatarak ve halkı adli sistem, hakları ve sorumlulukları konusunda eğiten mahkeme erişim programlarını uygulayarak adalet erişim imkanlarının geliştirilmesine yönelik yerel çabaları desteklemektedir. Örneğin:

○ Özbekistan'da ABA tarafından desteklenen kamu savunucu merkezleri, haklarında ceza davası açılan yoksul sanıklar için büyük gereksinim duyulan hukuki hizmetler vermektedir.

○ Ukrayna, Moldova, Azerbaycan ve Rusya gibi ülkelerde ABA, konut haklarının yaygınlaştırılması, çevresel bozulmanın önlenmesi ve aile içi şiddetle mücadele konularında yerli avukatları eğitmekte ve desteklemektedir.

○ ABA, Hırvatistan ve Romanya'dan Orta Asya ülkeleri Özbekistan, Kırgızistan ve Kazakistan'a kadar çeşitli ülkelerde mahkemelere faaliyetlerini medya ve kamuoyuna anlatmaları ve vatandaşları adalet sistemi ile kendi hakları

konusunda eğitimleri amacıyla mahkemelere yardımcı olan programlar uygulamıştır.

○ ABA, Rwanda'da HIV/AIDS hastalığına yakalanmış kadın ve çocuklara hukuki yardım ve mahkemelere erişim imkanı sağlanmasını desteklemektedir.

○ Kenya, Tanzania ve Uganda'da ABA, kadın ve çocukların gayrimenkul edinme haklarının güçlendirilmesine ve cinsel suçlara karşı korunmalarına destek olmaktadır.

○ ABA, Çin'de avukatların müvekkillere daha kolay erişmelerini ve iddia ve savunma makamları arasında kanıtların yargılama öncesinde açıklanmasına imkan veren yeni mevzuatın hazırlanmasını desteklemek amacıyla yardım sağlamıştır.

ABA, ayrıca bir Çin hukuki yardım merkezine hukuki sistem ve bu sistem içindeki kendi hakları konusunda çok az bilgiye sahip olan vatandaşlara bir temel "haklarınızı öğrenin" broşürü hazırlanması ve dağıtılmasında yardımcı olmuştur.

○ ABA, Kmer hukuk ve insan hakları uzmanlarının Kampuçya'da zulme uğrayanlara hukuki hizmet sağlama ve kamu adına "tesir" davaları açma kapasitelerini artırmak amacıyla çalışmalar yapmaktadır.

○ ABA, Meksika'da medeni hukuka ilişkin konularda mahkeme sistemine dahil edilmiş arabuluculuk hizmetleri sağlanması amacıyla 20'den fazla eyaletin anayasa mahkemeleri ile yakın işbirliği yapmaktadır. Bu proje, Meksika'da vatandaşlar için alternatif ihtilaf çözme yöntemleri sağlanmasına yönelik giderek artan bir eğilim çerçevesinde katalizör işlevi görmektedir. Bu şekilde daha önce avukat tutmak veya dava açmak için gerekli maddi imkanlardan yoksun olan dar gelirli bir sınıfa mahkemelerin kapısı açılmıştır.

○ ABA, Ekvator'da ticari cinsel istismar için kişileri, özellikle de kadın, çocuk ve ergenleri kapsayan insan kaçakçılığının önlenmesi için resmi kuruluşlar ve sivil toplum örgütleri ile işbirliği yapmaktadır. Genellikle yoksul kadın ve çocuklardan oluşan kurbanlar, toplumdaki en korunmasız gruplar arasında bulunmakta ve mah-

kemelere sığınmaktadır. ABA, Ekvator Anayasa Mahkemesi ve Ulusal Adalet Konseyi ile işbirliği içinde bu ülkede kaçakçılıkla mücadele alanında faaliyet gösteren başlıca kuruluşları bir araya getirmek amacıyla ülke çapında bir toplantı düzenlemiştir. Şu anda insan kaçakçılığı ile mücadeleye yönelik ulusal bir plan hazırlanması için girişimlerde bulunmaktadır.

Mahkemelere gerçek ve anlamlı erişim, bütün demokrasilerin sağlık ve canlılığı açısından büyük önem taşımaktadır. Bu erişim imkanı vatandaşlar tarafından kendilerini baskı, istismar ve mahkeme kararlarındaki basit hatalara karşı korumak amacıyla kullanılmaktadır. Mahkemelere erişim, bütün öteki hakların bundan kaynaklanması nedeniyle sistemin can damarıdır. İhtilaf ortaya çıktığında ve vatandaşların kendi kolektif güçlerinin uygun şekilde kullanımına etkin şekilde katılmaktan alıkoyduğunda düzenin sağlanmasına yardımcı olur.

Yazar, bu makalenin yazılmasında aşağıdaki ABA organlarının katkıları için teşekkür eder: Adli Merkez, Hukuki Hizmetler ve Halk Konsorsiyumu, Aile İçi Şiddet Komisyonu, Çocuk ve Hukuk Merkezi, Latin Amerika ve Karayipler Hukuk Girişimi (ABA/LALIC), Orta Avrupa ve Avrasya Hukuk Girişimi (ABA-CEELI), Asya Hukuk Girişimi (ABA-Asia) ve Afrika Hukuk Girişimi (ABA-Afrika).

Bu makalede belirtilen görüşlerin, ABD hükümetinin görüşleri veya politikalarını yansıtmayı ifade edilmemektedir.

Veren: Amerikan Barolar Birliği Orta Avrupa ve Avrasya Hukuk Girişimi (CEELI)

ABD Dışişleri Bakanlığı Elektronik Dergisi Cilt 9, Sayı 2 Ağustos 2004

Mahkemelere Erişim

Ücretsiz Temsil: Gerektiğinde Avukat Yardımı Sağlanması

Andrew A. Guy

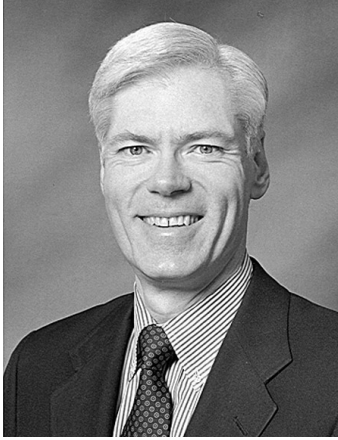
ABD Anayasası, suç işlemekle suçlanan kişilerin avukat tutma hakkını teminat altına almaktadır ve yakın geçmişte mahkemelerden kendi avukatlarını tutmak için gerekli maddi imkanlara sahip olmayan kişiler için avukat görevlendirmeleri istenmiştir. Medeni hukukla ilgili davaların tarafları ise böyle bir teminata sahip değildir. Ancak, vatandaşlık hakları kuruluşları ile hukuk kuruluşlarının yanı sıra federal hükümet, çeşitli mekanizmalarla düşük geliri vatandaşların mahkemelerde temsil edilmeleri için avukat sağlamışlardır. Yazar, ceza davalarında kullanılan kamu savunucusu sistemini açıklamakta ve medeni hukuk davalarındaki taraflara avukat sağlanması amacıyla gösterilen çabaları ele almaktadır.

Andrew A. Guy, Washington Eyalet Barosu'nun Ücretsiz Hizmet ve Hukuki Yardım Komitesi'nin başkanıdır. Ayrıca, Seattle Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nin Adalet Erişim Programının danışma kurulu başkanı, Washington Avukatları Halk Yardım Örgütleri yönetim kurulu üyesi ve King İlçesi (Washington) Barosu Halk Hukuki Hizmetler Komitesi üyesi olarak görev yapmaktadır. Stoel Rives LLP'nin Seattle, Washington ofisinin bir ortağı olarak ticari, gayrimenkul ve iflas davalarını almaktadır ve firmanın İşletme Finans ve İflas Usulleri Grubu ve Dava Usulleri Grubunun bir üyesidir.

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ, kendisini hukuk ilkeleri üzerine inşa edilmiş bir toplum olarak görmektedir. Bu yasaların, ekonomik durumları, aile geçmişleri ve sosyal konumları yanı sıra cinsiyet, ırk, din, ulusal köken, nesep ve mahkemelerde hukuki meselelerin çözüme bağlanması ile ilgisi olmayan bir çok öteki kişisel özelliğe bakılmaksızın mahkemelere gelen bütün kişilere eşit şekilde uygulanması gerektiği yolundaki demokratik felsefeyi benimsemiştir. Adli sistemin güvenilir olması ve Amerika Birleşik Devletleri'nin demokratik ideallerini temsil eden bir sistem olarak görülmesi için yasaların bütün kişilere adil ve eşit bir şekilde uygulanmasını sağlayan bir sistemin oluşturulması ve sürdürülmesi büyük önem taşımaktadır.

“Adaletin gözü kördür” şeklindeki iyi bilinen deyim yansıttığı gibi davalara bakan mahkemeler ve yargıçların ekonomik durum gibi konuyla ilgisiz kişisel özellikleri dikkate almamalarını ve hukuk ilkelerini mahkemelerin huzurundaki tarafların kimliği yerine davanın esasına göre uygulamalarını bekleriz.

Ancak, maddi hukukun maddi durumu iyi kişiler lehine çarpıtılarak yorumlanmaması ve iyi niyetli yargıçların yasayı baktıkları davaya adil bir şekilde uygulamaları halinde bile, kendilerini

Andrew A. Guy

temsil etmek için bir avukat tutmak için gerekli maddi imkanlardan yoksun kişiler ciddi bir sorunla karşılaşmaktadır. Günümüzde hukukun karmaşık yapısı dikkate alındığında karşı tarafın avukat tarafından temsil edildiği bir davada mahkeme huzuruna gelen ve avukat tarafından temsil edilmeyen bir kişi, belirgin biçimde dezavantajlı durumda bulunacaktır.

Reginald Heber Smith, *Adalet ve Yoksullar* (1919) adlı kitabında bir avukat tutacak durumda olmayan kişilerin adaletten mahrum bırakılmasının sonuçlarının hukuka karşı önce kızgınlık daha sonra da hor görmeye, hükümete sadakatsizliğe ve anarşiye dönüşen bir çaresizlik duygusu yarattığı görüşünü savunmuştur. Yoksulların, adalet sisteminin sadece cezalandıran yasaları içerdiği ve hiç bir zaman kendilerine yardımcı olan yasaları içermediği sonucuna varmaları ve zenginler ve yoksullar için ayrı yasalar olduğunu düşünmelerinden kaygı duyulmaktadır. Bu nedenin yanı sıra adalet ve hakkaniyet açısından bir çok yasa koyucu, yargıç, avukat, düşük gelirli kişileri savunan avukatlar, hayır kuruluşları ve başka kurumlar, düşük gelirli kişilere gerek duyduklarında avukat tutmalarında yardımcı olmayı amaçlayan programları uygulamaya koymak için çaba göstermişlerdir.

Amerika Birleşik Devletleri'nde yoksullar için nasıl ücretsiz avukat temin edileceği konu-

sunu, iki belirgin çerçevede farklı biçimde yaklaşmıştır: (1) muhtemel hapis veya ölüm cezası verilebilecek ceza davaları, ve (2) öteki türdeki ceza davaları ve bütün özel hukuk davaları. Ceza davaları, hükümetin (federal, eyalet veya yerel) bir kişiyi bir ceza yasasını ihlal etmekle suçladığı davalardır. Bunun örnekleri arasında cinayet, tecavüz, adam kaçırma, saldırı, hırsızlık, soygun, kundaklama ve başka suçlar bulunmaktadır. Özel hukuk davaları ise genel olarak cezai özellikte olmayan bütün davalardır. Boşanma davaları, sözleşme ihlali veya kira sözleşmesi ihlali davaları, vesayet davaları, ihmâl davaları ve mülkiyet anlaşmazlıkları örnek olarak gösterilebilir.

Ceza Davalarında Avukat Tarafından Temsil Edilme Hakkı

Amerika Birleşik Devletleri'nde bir ceza davasında bir avukatın yardımından yararlanma hakkı, Haklar Beyannamesi'nin (ABD Anayasası'ndaki ilk 10 değişiklik) 1791 yılında kabul edilmesinden bu yana anayasal güvence altında bulunmaktadır. Anayasa'daki Altıncı Değişiklik, konuyla ilgili kısmında şu hükmü içermektedir: "Bütün ceza davalarında sanık, savunması için ... Avukatın Yardımından yararlanma hakkına sahiptir."

Altıncı Değişikliğin yürürlüğe girdiği dönemde avukat yardımından yararlanma hakkı, mahkeme tarafından atanan veya hükümet tarafından sağlanan ücretsiz avukat hakkı anlamını taşııyordu. Ancak, *Johnson ve Zerbst* arasındaki davada (1938) ABD Anayasa Mahkemesi, Altıncı Değişikliğin federal bir suç işlemekle suçlanan bir kişiye, bir avukat tutacak maddi imkandan yoksun olması halinde atanmış bir avukat tarafından temsil edilme hakkını verdiği görüşünü belirtmiştir. 1963'te Anayasa Mahkemesi, aynı kuralı, suçlu bulunduğu takdirde davalının ölüm veya hapis cezasına çarptırılabilceği eyaletler veya eyaletlerin alt bölümleri tarafından açılan ceza davalarına da uygulamıştır (*Gideon ve Wainwright* arasındaki dava).

Ücretsiz Hukuki Hizmet Sağlanması

Altıncı Değişikliğin kabul edilmesi ve hükümetin, ceza davalarında yargılanan yoksul kişiler için ücretsiz avukat sağlanması gerektiği şeklinde yorumlanması arasında 170 yıldan uzun bir süre geçmiştir. Bu sonuca ulaşılmasındaki gecikmenin belirgin nedenlerinden biri de avukat tarafından temsilin maliyetidir. Beşinci Değişiklik çerçevesinde sessiz kalma ve kendi kendini itham etme sonucunu doğurabilecek beyanlardan kaçınma veya Dördüncü Değişiklik çerçevesinde makul olmayan arama ve müsaderelere karşı korunma hakları gibi cezai konularda anayasada belirtilen usule ilişkin koruyucu önlemlerin aksine atanmış avukat tarafından temsil edilme hakkı harcama yapılmasını gerektirmektedir.

Anayasa Mahkemesi, kararının nasıl uygulanacağı konusunda açıklamada bulunmadığı için federal, eyalet ve yerel yönetimlerin kamu kaynaklarını kullanarak bunu gerçekleştirmeye yönelik sistemler oluşturmaları gerekmiştir. Bunun sonucunda kamu savunma sistemi zaman içinde gelişmiş ve evrim geçirmiştir. Günümüzde Charles J. Ogletree, Jr. ve Yoav Sapir'in yazdığı "Gideon'un Sözü'nün Tutulması" adlı makalede (New York Üniversitesi Hukuk ve Sosyal Değişim Dergisi, 2004) belirtildiği gibi yoksul sanıklar için avukat temin edilmesi konusunda başlıca dört model bulunmaktadır. Bunlar şöyledir:

Atanmış Avukat: Bu yaklaşım çerçevesinde özel firmalarda çalışan avukatlar, belirli ceza davalarında sanıkları temsil etmek üzere atanmaktadır. Bu bazen gayriresmi olarak veya bir rotasyon sistemi ile yoksulları savunmaya istekli olduklarını belirtmiş olan avukatların bir listesi kullanılarak davanın durumuna göre yapılmaktadır. Genellikle eyalet veya ilçe tarafından ödenen vekalet ücretleri, davanın türü, duruşmaların sayısı ve türü, çalışma süresi ve öteki değişkenlere göre farklılık göstermektedir.

Sözleşmeli Avukat: Sözleşme yöntemi de ceza davalarında yargılanan yoksul sanıkların temsil

edilmesi için büyük ölçüde özel avukatlardan yararlanmaktadır. Bu sistemde eyalet veya ilçe, belirli bir süre için belirtilen türde davalara girmeyi kabul eden avukatlarla sözleşmeler imzalar.

Kamu Savunucu Sistemleri: Kamu savunucu sistemleri genel olarak belirli bir bölgede ceza mahkemelerinde yargılanan sanıkların savunulmasını üstlenen kar amacı gütmeyen bir kuruluştaki personelin tam gün istihdam edilmesine ilişkin masrafların finanse edilmesini içerir.

Karma Sistemler: Karma sistemler genellikle kamu savunucusu yaklaşımını öteki yöntemlerden herhangi biri ile birleştirir. Karma sisteme duyulan gereksinim, aynı iddianamede suçlanan başka sanıklar dahil olmak üzere çelişen hukuksal konumda bulunan sanıkların ceza davalarında temsil edilmesi gerektiğinde meydana gelebilen menfaat çatışmalarından kaynaklanır.

Stacey L. Reed, "Kırk Yıl Sonra Gideon ve Wainwright Arasındaki Davaya Bakış" başlıklı makalesinde (Drake Hukuk Dergisi, Sonbahar 2003) günümüzde ceza davalarında yargılanan sanıkların yaklaşık yüzde 80'inin atanmış savunma avukatları tarafından temsil edildiğini belirtmektedir. Eyaletler, yoksul sanıkların savunulmasına yönelik sistemi serbestçe seçebilmekte, ancak bu sistemlerin nasıl uygulanacağına her bölge kendisi karar vermektedir. Örneğin Virginia'da bazı bölgeler sadece mahkemeler tarafından atanmış avukatları kullanırken diğerleri bazen mahkeme tarafından atanmış avukatlarla desteklenen bir kamu savunucu sistemini kullanmaktadır.

Yukarıda açıklanan yoksul sanıkların temsil edilmesine yönelik sistemlere ilave olarak ülkedeki bir çok avukat, yaşadıkları kentin halkına yardım amacıyla ve kamu menfaatine ücretsiz mesleki hizmetler sağlanması çabaları çerçevesinde ceza davalarında yargılanan sanıkları temsil etmek için gönüllü olmaktadır. Ancak, özel baro üyelerinin ücretsiz hizmetler şeklinde bir ölçüde destek vermelerine karşın ceza davalarında yargılanan yoksul sanıkların çok büyük bir ço-

ğunluğu için avukat kamu savunma sistemi aracılığı ile sağlanmaktadır.

Özel Hukuk Davalarında Ücretsiz Hizmet

Amerika Birleşik Devletleri'nde (İngiltere'nin aksine) bir özel hukuk davasının taraflarından her biri, normalde taraflar arasında kazanan tarafın avukat ve mahkeme ücretlerinin aleyhine karar verilen tarafça ödenmesini öngören bir sözleşme bulunması ya da çok sık rastlanmamakla birlikte bir yasanın vekalet ücretlerinin kaybeden tarafça kazanan tarafa ödenmesini öngörmesi dışında kendi vekalet ve mahkeme ücretlerinin ödenmesinden sorumludur. (Bu yasalar, genellikle tüketicilerin dolandırılması veya medeni haklar konusundaki davalara ilişkindir).

Ayrıca, önemli bir miktarda tazminat ödenmesi olasılığı bulunan meselelerde (bazı araba kazaları davaları ve sorumluluğun açık olduğu ve önemli miktarda tazminat ödenmesini gerektiren öteki tür ihmal davaları gibi) davacılar, davayı “şarta bağlı ücret” esasına göre almak isteyen avukatlar bulabilirler. Bu davalarda ödenecek ücret, alınan miktarın bir yüzdesi olarak belirlenir ve müvekkilin, tazminat almaması halinde vekalet ücreti ödemesi gerekmez.

ABD Anayasası'ndaki hiç bir hüküm, bir özel hukuk davasında avukat tarafından temsil edilme hakkına değinmemektedir. Haklar Beyannamesinin büyük ölçüde hükümetin müdahale etmesine izin verilmemiş olan belirli bireysel hakların belirlenmesi amacıyla kabul edilmiş olması nedeniyle bu ayırım anlaşılabilir. Bir ceza davasında hükümet, sanığın bir suç işlediğini ve bu nedenle yaşamı veya özgürlüğünün elinden alınması (idam veya hapis cezası verilerek) veya bir mablağ ödemesi gerektiğini (para cezaları veya ceza verilerek) kanıtlamaya çalışan taraf hükümettir. Özel hukuk davalarının büyük çoğunluğunda hükümet taraf değildir ve bu nedenle Anayasa veya Haklar Beyannamesi'nde özel davaların taraflarının avukat tarafından temsil edilme hakkına sa-

hip olup olmadığı üzerinde durulmasına gerek görülmemiştir.

Amerika Birleşik Devletleri'nde davalarda temsil edilme konusundaki anayasal hakkın çeşitli özel hukuk davalarında avukat tutma imkanından yoksun olan kişileri kapsayacak şekilde genişletilmesine yönelik bazı çabalar olmasına karşın federal mahkemeler, genel olarak böyle bir hakkın mevcut olduğu konusunda bir karar vermemişlerdir. Anayasa Mahkemesi, Boddie ve Connecticut arasındaki davada (1971) boşanmak isteyen yoksul kişilerin, “evlilik ilişkisinin bu toplumun değerler hiyerarşisindeki temel konumu ve bu ilişkinin hukuki olarak sona erdirilmesi konusundaki araçlar üzerindeki eyalet tekeli dikkate alınarak” bunu mahkeme başvuru ücreti ödemedi yapabileceklerini belirtmiştir. Mahkeme ayrıca hükümetin ebeveynlik haklarının sona erdirilmesi (genellikle çocuklara kötü davranıldığı veya ihmal edildikleri yolundaki iddialar nedeniyle) amacıyla girişimde bulunduğu davalarda her davanın durumuna göre yoksul sanıklar için avukat tayin edilmesi (Lassiter ve Durham İlçesi Sosyal Hizmetler Müdürlüğü arasındaki dava, 1981) ve temyiz için ebeveynlik haklarının sona erdirilmesi duruşmaları tutanağının bir suretinin alınması için ödenen ücretten, bu tutanağın karara karşı itirazda bulunulması için önem taşıması halinde feragat edilmesi olasılığının (M.L.B. ve S.J.L. arasındaki dava, 1996) incelenmesi gerektiği sonucuna varmıştır. Anayasa Mahkemesi, bu kararların kapsamını, söz konusu hakların o kadar önemli (veya Mahkemenin ifadesi ile “asli”) olmadığı düşünülen başka alanları içerecek şekilde genişletmemiştir.

Mahkemelerin yoksulların özel hukuk davalarında avukat tarafından temsil edilme konusunda bir “asli hakka” sahip olduklarını kabul etmemiş olmalarına karşın medeni hukuka ilişkin bir çok türdeki meselenin, kişilerin yaşamlarını çok derinden etkilediği açıktır. Bunun örnekleri arasında aile içi şiddet nedeniyle bazı aile bireylerine yaklaşma hakkının kısıtlanması yolunda mahke-

me emri alınması, çocukların vesayet ve ziyaret haklarının belirlenmesi, bir konuttan haksız şekilde tahliye edilmenin önlenmesi, uzlaşmaya yanaşmayan alacaklıların fiilleri ve ipotek edilen mülkün satılması ile ilgili işlemler ve ödenmemiş ücretlerin istirdat edilmesi bulunmaktadır.

Düşük gelirli kişilerin mahkemeye erişimlerinin sağlanmasının önemini fark eden özel kuruluşlar, 1800'lerin sonundan itibaren bazı büyük ABD kentlerinde yoksullar için avukat temin etmeye başladılar. John S. Bradway tarafından Hukuki Yardım Büroları adlı makalede özetlendiği gibi (Kamu İdaresi Kurumu, 1935), New York Hukuki Yardım Derneği 1876'da kurulmuş, Chicago'daki iki hukuki yardım örgütü de 1885 ve 1888'de faaliyete geçmişlerdir. Boston Hukuki Yardım Derneği de 1914'te kurulmuştur. 1917 yılına gelindiğinde Amerika Birleşik Devletleri'nde toplam 41 hukuki yardım programı bulunuyordu.

Özel kuruluşların bu çabaları meyvelerini vermeye devam etmiştir. Amerikan Barolar Birliği ve yerel barolar, yirminci yüzyılın ilk bölümünde yoksullara hukuki hizmet verilmesini desteklemeye başlamışlardır. Bu yerel hukuki hizmet kuruluşları, federal hükümetin Ekonomik Fırsatlar Yasası'nı Kongre'den geçirdiği ve bu dönemin Yoksulluğa Karşı Savaş projesi çerçevesinde Ekonomik Fırsatlar Ofisi'ni (OEO) kurduğu 1960'ların ortasına kadar yoksullara medeni hukuk alanında hukuki hizmet verilmesinin başlıca aracı olmuştur.

1964'de Ekonomik Fırsatlar Yasası uyarınca çoğunluğu kar amacı gütmeyen kuruluşlar olan yerel Toplum Eylem Kurumlarını oluşturmuş ve bunların faaliyetleri için doğrudan kaynak sağlamıştır. Ekonomik Fırsatlar Yasası'nın kabul edilmesinden önce yerel hukuki yardım programları, büyük ölçüde şehir ve ilçe yönetimleri ile özel kuruluşlar tarafından finanse ediliyordu. 1965 itibarı ile bu kuruluşlar için sağlanan toplam kaynak sadece 4 milyon dolardı ve yaklaşık 50 milyon yoksula hizmet verecek sadece 400 tam

gün çalışan avukat vardı. 1966'ya kadar ise OEO, 150'nin üzerinde hukuki hizmet programına 25 milyon dolardan fazla kaynak tahsis etmişti. 1971'e gelindiğinde OEO'nun özel hukuk davalarına ilişkin hukuki yardıma katkısı 56 milyon dolara ulaştı ve 250 şehirdeki 850'den fazla ofiste 2,660 avukat çalışıyordu.

1974'te Kongre, 11 üyeli yönetim kurulu, Senato'nun muvafakati ile başkan tarafından atanan bağımsız bir özel kuruluş olan Hukuki Hizmetler Kurumu'nu (LSC) kurdu. OEO gibi LSC de davaların taraflarını doğrudan temsil etmek yerine uygun bulunan yerel programlara mali yardım sağlayacaktı.

Kongre, yıllar içinde LSC'ye sağlanan ödeneklerde önemli değişiklikler yapmış ve son bütçe kesintileri sonucunda düşük gelirli kişilere LSC tarafından finanse edilen programlar aracılığı ile sağlanan hukuki hizmetlerde önemli bir azalma olmuştur. Bir çok kişi mahkemelerde temsil edilmek için başka kuruluşlara müracaat etmekte veya bir avukat tarafından temsil edilmemektedirler. Hukuki temsil konusundaki bu gereksinimin nasıl karşılanacağı sorusu henüz yanıtlanmamıştır.

Hukukçuların Yanıtı

Amerikan Barolar Birliği (ABA), avukatlar için bir mesleki davranışla ilgili model kurallar dizisi yayınlamıştır. Amerika Birleşik Devletleri'ndeki avukatların ruhsatlarını ilgili eyaletlerden almaları nedeniyle bu kurallar avukatlar veya eyaletler için bağlayıcı olmak yerine tavsiye ve yönlendirme amacını taşımaktadır. Ancak, eyaletler ABA kurallarını incelemekte ve genellikle kendi bölgeleri için uygun olduğunu düşündükleri değişiklikleri yaparak bunları kabul etmektedirler.

Son on yıl içinde ABA, özel baro üyelerini her ay en az 50 saat ücretsiz kamu yararına hizmet vermeye teşvik eden bir model kural oluşturmuştur. Bugüne kadar en az 16 eyalet, ABA model kuralının bazı biçimlerini benimsemiştir. Yıllık kamu yararına ücretsiz hizmet saatlerine

ilişkin hedefler ise eyaletten eyalete değişiklik göstermektedir.

ABA, özel barolar tarafından ücretsiz kamu yararına faaliyetleri teşvik etmeyi amaçlayan çeşitli programları desteklemekte ya da bunlara katılmaktadır. ABA'nın çeşitli ücretsiz hizmet çalışmaları konusunda daha ayrıntılı bilgi, İnternet'te <http://www.abanet.org/legalservices/probono/home.html> adresinde bulunabilir.

Özel baroların ücretsiz hizmet faaliyetlerinin artırılması için çalışmalar yapan başka bir kuruluş da 1996'da kurulan ve Washington D.C.'deki Georgetown Üniversitesi Hukuk Merkezi bünyesinde faaliyet gösteren küçük bir kar amacı gütmeyen kuruluş olan Ücretsiz Hizmet Enstitüsü'dür (PBI). ABA gibi PBI de yoksullara doğrudan hukuki hizmet vermemektedir. Bunun yerine ücretsiz hizmet programları konusunda araştırma, danışma hizmetleri, analizler ve değerlendirmeler yapmakta ve hukukla ilgili geniş bir çevre için eğitim ve yayınlar sağlamaktadır. PBI, çalışmalarının bir parçası olarak ülke çapındaki büyük hukuk firmalarından (en az 50 avukat istihdam edenler) her yıl verilen faturalandırılabilir hizmetlerin toplam saatinin yüzde 3 veya 5'ine eşit bir miktarda yıllık olarak ücretsiz hizmet verme taahhüdünde bulunmalarını istemektedir. (Katılan ve seçimini kendi yapan her firma, bu iki yüzdeden hangisi için taahhütte bulunmak istediğini belirtmektedir.) PBI ayrıca kurumların hukuk bölümlerini ücretsiz hizmet vermeye teşvik eden programlar uygulamaktadır. PBI konusunda daha ayrıntılı bilgi, İnternet'te <http://www.probonoinst.org/project.php> adresinde bulunabilir.

Eyalet düzeyinde ve yerel düzeydeki barolar ve öteki hukuki hizmet veren kuruluşlar da yoksullar için ücretsiz hizmet verilmesi çalışmalarına yardımcı olmak için değişik ölçeklerde devreye girmişlerdir. Washington Eyaletini örnek olarak kullanacağız. Ancak, öteki eyaletler de bu konuda kendilerine özgü yaklaşımlar benimsemişlerdir.

Konut Adalet Projesi'nin (HJP) bir temsilcisi, bir tahliye kararı nedeniyle evini kaybetme tehlikesi ile karşı karşıya bulunan Washington'un King İlçesinde yaşayan bir vatandaşa yardım ediyor.

1992'de Washington Barosu (WSBA), üyesi olan avukatların her birinin düşük gelirli kişilere "kamu yararına hukuki hizmetlere" veya temel olarak eyaletteki düşük gelirli kişilerin gereksinimlerinin karşılanmasını amaçlayan çalışmalara katkıda bulunması gerektiğini kararlaştırmıştır. Aynı yıl içinde Washington Anayasa Mahkemesi, Washington Eyaletinde düşük ve orta gelirli kişilere özel hukuk davaları konusunda hizmet sağlamayı amaçlayan çeşitli kuruluşların çalışmalarının koordine edilmesinden sorumlu olan bir Adalet Erişim Kurulu oluşturmuştur.

Washington Eyaletinde yaşayanların yararlanabileceği kamu tarafından finanse edilen iki program, Kuzeybatı Adalet Projesi (NJP) ve Columbia Hukuk Hizmetleri programıdır. NJP temsilcileri, mali açıdan uygun bulunan müvekkillerle telefonla danışmalarda bulunmaktadır. Daha fazla yardım gereken durumlarda NJP, meseleyi söz konusu belirli hukuk alanında uzmanlığa sahip olan baro üyelerine havale edebilmektedir. Columbia Hukuk Hizmetleri, özel hukuk davalarında düşük gelirli müvekkilleri temel etmek için kadrolu avukatlar istihdam etmektedir. Bunlara ilave olarak Washington Eyaletinde her biri tam gün veya yarım gün çalışan personele ve gönüllü avukat heyetlerine sahip olan en az 24 bağımsız ücretsiz hizmet veren program bulunmaktadır. Bu

özel sektör programları, düşük gelirli kişilere özel hukuk davalarında hukuki yardım sağlamaya yönelik çabalarda NJP ve Columbia Hukuk Hizmetleri ile işbirliği yapmaktadır.

King İlçesi Barosu, bu programların örneklerinden biridir. Kendi bölgesinde kadrolu personeli, mahalle hukuk danışma büroları ve kapsamlı bir gönüllü avukatlar ekibi aracılığı ile düşük ve orta gelirli kişilere yardım sağlamaktadır. Hukuk hizmeti veren öteki kuruluşlar arasında Spokane İlçesi Barosu, Kuzeybatı Kadın Hukuk Merkezi, Eastside Hukuki Yardım Programı, Kuzeybatı Göçmen Hakları Projesi, Washington Avukatlık ve Koruma Kurumu, ve Washington Avukatları Halk Yardım Örgütleri (şirket avukatlarının dava konusu olmayan hukuki konularda ücretsiz olarak kar amacı gütmeyen yerel örgütlere yardımcı olma çalışmalarına katılmasını sağlamaya yönelik eyalet çapında bir program).

Washington Eyaleti, WSBA üyelerinin, her takvim yılında en az 30 saat kamu yararına ücretsiz hizmet vermeleri amacını güden ve yıl içinde en az 50 saat bu tür hizmetler verdiklerini bildiren üyelere bir ödül verilmesini öngören ABA'nın model kuralının bir uyarlamasını benimsemiştir. Bu kural, Eylül 2003'te yürürlüğe girmiştir.

Denklemin ceza hukuku ve medeni hukuka ilişkin her iki tarafında da bir avukat tutacak maddi imkanı olmayan kişilerin gereksinimlerinin karşılanması için yapılması gereken daha bir çok şey vardır. Bu gereksinimlerin karşılanmasına yönelik çabalar, mevcut para ve mevcut avukat açısından kaynakların sınırlı olması nedeniyle güçlükle sürdürülmektedir. Ceza davalarında yargılanan sanıkları temsil etmeleri ve LSC tarafından finanse edilen medeni hukuk programlarında çalışmalarını için kamu kaynaklarından ödeme yapılan avukatlara ilave olarak özel baro üyelerinin bu çabalara yardımcı olmak için gönüllü olarak hizmet vermeye gönüllü olma konusundaki kendi mesleki sorumluluklarını yerine getirmeleri önem taşımaktadır. Sadece kamu sektörü ve özel sektörle hukuk mesleğinde çalışanla-

rın birlikte gösterecekleri çabalar sonucunda "yasa önünde eşitlik" ifadesinin yansıttığı demokratik idealler bütün vatandaşlar için bir anlam ifade edecektir.

Bu makalede belirtilen görüşlerin, ABD hükümetinin görüşleri veya politikalarını yansıttığı ifade edilmemektedir.

Veren: King İlçesi Baro Vakfı/Derneği, King İlçesi, Washington

ABD Dışişleri Bakanlığı Elektronik Dergisi Cilt 9, Sayı 2 Ağustos 2004

M a h k e m e l e r e E r i Ő i m

Mahkemelerde Hukuk Öğrencileri: Adalete Erişimin Sağlanması

Peter A. Joy

Amerika Birleşik Devletleri'ndeki uygulamalı hukuk eğitimi, genç avukatların pratik deneyim kazanmalarını sağlamaktadır. Hukuk fakültelerindeki öğretim üyeleri yanı sıra yerel avukatların gözetiminde çalışan öğrenciler, hukuk mesleğini nasıl icra edeceklerini ve müvekkillerin sorunlarının nasıl çözüleceğini öğrenmektedir. Öğrenciler, çeşitli faaliyetlerin yanı sıra müvekkiller ve tanıklarla görüşmekte, müvekkillerin sorunlarını incelemekte, hukuki tavsiyelerde bulunmakta, hukuki konularda araştırma yapmakta, taslak hukuki layihalar ve belgeler hazırlamaktadır. ABD hukuk camiasından beklenen ücretsiz hizmet sorumluluğu çerçevesinde genellikle bir avukat tutacak parası olmayan kişilere hukuki tavsiyelerde bulunmakta ve mahkemelere başvurularında yardımcı olmaktadır. Yazar, öteki ülkelerde uygulamalı programların geliştirilmesinin önündeki engelleri kısaca açıklamakta, ancak yazısını şu kelimelerle bitirmektedir, "Hukuk öğrencilerinin adalete erişim çabalarına katılmasını arzu eden her ülkede bir tür uygulamalı hukuk eğitimi verilmesi mümkündür."

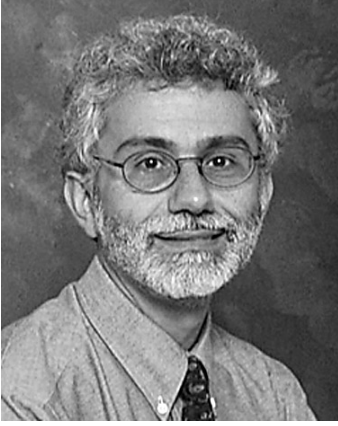
Peter A. Joy, Ceza Mahkemeleri Uygulamalı Programı'nı yönettiği ve hukuki etik ve mahkeme usulleri konusunda ders verdiği Missouri'nin St. Louis ilçesindeki St. Louis Hukuk Fakültesindeki Washington Üniversitesinde bir hukuk profesörü olarak görev yapmaktadır. Amerika Birleşik Devletlerinde uygulamalı ders veren 700'den fazla hukuk profesörünün üyesi bulunduğu bir kuruluş olan Uygulamalı Hukuk Eğitimi Derneği'nin (CLEA) eski başkanı ve Amerikan Hukuk Fakülteleri Birliği (AALS) Uygulamalı Hukuk Eğitimi Bölümü'nün eski başkanıdır. Uygulamalı hukuk eğitimi ve hukuk mesleği ahlak kuralları konusunda bir kaç hukuki makale yazmıştır.

UYGULAMALI HUKUK eğitim programları, hukuk öğrencilerinin genellikle avukat tutamayacak kadar yoksul olan kişi ve gruplara hukuki yardım sağlayabilmelerine imkan tanımaktadır. Hukuk fakültelerindeki öğretim üyeleri ve bazen de kendi şehirlerindeki öteki avukatların gözetimi altında çalışan hukuk fakültesi uygulamalı öğrencileri, hukuk mesleğini nasıl icra edecekleri ve müvekkil sorunlarını nasıl çözeceklerini öğrenirken muhtaç durumdaki kişilerin mahkemelere başvurularına yardımcı olmaktadır.

Amerika Birleşik Devletleri'ndeki yargıçlar ve Amerikan Barolar Birliği (ABA) gibi baroların yöneticileri, uygulamalı programların adaletin gerçekleştirilmesi için bir ön koşul olan mahkemelere erişimin sadece avukat tutabilecek imkanlara sahip olanlarla sınırlı olmamasının sağlanmasında önemli bir rol oynamaları nedeniyle uzun süredir uygulamalı hukuk eğitimi desteklemektedirler. Baro yöneticileri ve mahkemeler, uygulamalı hukuk eğitimi ayrıca hukuk öğrencilerine avukatlık becerileri ve hukuk mesleğinin değerlerinin öğretilmesinde en etkin yöntemlerden biri olması nedeniyle de desteklemektedirler.

Yaparak Öğrenmek

Uygulamalı hukuk eğitimi, deneyerek öğrenmek ya da kazanılan deneyimlere dayalı uygulamalı eğitimidir. Bir çok eğitimci, deneyerek öğrenmenin yetişkin eğitimindeki en etkin yöntemlerden biri olduğunu düşünmektedir. Bu, özellikle bir çok mesleğin öğrenilmesi açısından geçerlidir.

Peter A. Joy

Günümüzde her ülkedeki tıp fakültelerinde tıp laboratuvarları, klinikler ve stajyerlikler şeklinde çok geniş bir deneyime dayalı öğrenim sistemi bulunmaktadır. Mimarlık öğrencileri de uygulamalı eğitim görmektedir. Bu nedenle, uygulamalı hukuk eğitimi, mesleki eğitimlerinin bir parçası olarak tıp ve mimarlık öğrencilerinin gördüğü deneysel öğrenime büyük ölçüde benzemektedir.

Amerika Birleşik Devletleri'nde uygulamalı hukuk eğitimi normalde öğrencilerin müvekkillerle doğrudan temas kurdukları ve avukatların uygulamada karşılaştıkları aynı sorunlarla karşılaştıkları dersleri kapsamaktadır. Bu dersler, öğrencinin, farazi eğitim mahkemesi gibi bir soruna dayalı beceri kazanma dersinde söz konusu olabilecek farazi sorunlar ve durumlar yerine müvekkillerle ilgilendikleri için müvekkil uygulama dersleri olarak adlandırılmaktadır.

Kurum içi uygulamalı dersler, müvekkil uygulama derslerinin en yaygın şeklidir ve bir hukuk fakültesinin, hukuk fakültesi içinde veya yakınında kurduğu uygulamalı hukuk ofislerinde gerçekleştirilirler. Kurum içi uygulamalı eğitim alan hukuk öğrencileri, genellikle aynı zamanda avukatlık yapma yetkisine sahip olan hukukçular olan öğretim üyelerinin doğrudan nezaretinde çalışırlar. Bir kurum içi uygulama dersinde hukuk öğrencileri, bilgi toplamak için müvekkil ve ta-

nıklarla görüşmeler yaparlar, müvekkil sorunlarını incelerler ve hukuki tavsiyelerde bulunurlar, hukuki araştırma yaparlar, taslak hukuki layihalar ve belgeler hazırlarlar, müvekkil için işlemler gerçekleştirirler ve müvekkil davalarındaki hukuksal formalitelerin bir çoğunu ifa ederler.

Bunlara ilave olarak Amerika Birleşik Devletleri çapındaki öğrenci pratik kazanma kuralları, hukuk öğrencilerine, çalışmalarının öğretim üyeleri veya avukatlar tarafından denetlenmesi koşulu ile hukuk mesleğini icra etmeleri için sınırlı ruhsat verilmesini öngörmektedir. Öğrenci pratik kazanma kuralları çerçevesinde belge alan öğrenciler ayrıca karşıt tarafların avukatları ile müzakereler yaparlar ve müvekkilleri mahkemeler, idari kuruluşlar ve öteki yargı organları nezdinde temsil ederler. Hemen hemen her bölgedeki öğrenci pratik kazanma kuralları, uygulamalı hukuk eğitiminin iki amacının gerçekleştirilmesine yöneliktir: (1) öğrencilere gerçek yaşamdaki avukatlık deneyimleri sayesinde avukatlık becerileri ve mesleki değerlerin nasıl öğrenileceğinin gösterilmesi, ve (2) geleneksel olarak avukat tutma imkanından yoksun olan kişilere gerekli hukuki hizmetlerin verilmesi.

İkinci tür uygulamalı müvekkil dersi, öğrencilerin hukuk fakültesi dışında başkaları tarafından yönetilen ofislerde çalışmalarını nedeniyle harici stajyerlik veya saha yerleştirme programı olarak adlandırılmaktadır. Bu derslerde hukuk öğrencileri, çeşitli hukuk bürolarında avukatlarla birlikte çalışmakta ve kurum içi uygulamalı derslere katılan öğrencilerle aynı türde hukuki çalışmalar yapmaktadırlar. Bir çok kurum içi uygulamalı program ile bazı harici stajyerlik programları arasındaki temel fark, harici stajyerlik programına katılan ve hukuk mesleğini icra etmek için sınırlı ruhsatlara sahip olan öğrenci sayısının az olması ve bu nedenle mahkemelerde müvekkilleri temsil etme oranlarının da az olmasıdır. Harici stajyerlik programlarındaki öğrenciler genellikle hukuki yardım ve kamu savunucu büroları, savcılıklar ve yoksullara hizmet veren

Profesör Peter Joy, bir hukuk fakültesi öğrencisine mahkemede bir müvekkili temsil etmeden önce tavsiyelerde bulunuyor.

ya da hükümeti temsil eden öteki hukuk bürolarında çalışırlar. Bazı stajyerlik programları özel hukuk büroları ile birlikte yürütülür ve adli stajyerlik programları, öğrencilere yargıçların gözetimi altında adli memur olarak çalışma fırsatını sunar. Öğretim üyeleri de avukatlar ve yargıçların, kendileri ile çalışan hukuk öğrencilerinin çalışmalarını yeterince denetlemelerini sağlarlar. Bu öğretim üyelerinin genellikle harici stajyerlik deneyimlerinden kaynaklanan sorunların ele alındığı sınıfları vardır.

Öğrencilerin mümkün olduğu ölçüde avukat rolünü üstlenmeleri, gerek kurum içi gerekse harici stajyerlik dersleri açısından büyük önem taşımaktadır. Uygulamalı eğitim yöntemi, avukatların gerçek hayatta karşılaştıkları müvekkil sorunlarına benzeyen problemler, müvekkil sorunlarının öğretim üyeleri ve bazen öteki avukatların gözetiminde belirlenmesi ve çözülmesi ile özelleştirir ve gözetmen öğretim üyeleri veya avukatların eleştirileri üzerinde odaklaşmaktadır.

Her Okulda Bir Tane Var

Amerika Birleşik Devletleri'ndeki uygulamalı hukuk eğitimi oldukça uzun bir süre önce başlamış olmasına karşın gerçek anlamda gelişmesi 1960'lar ile 1990'lar arasında gerçekleşmiştir. İlk dönemlerden bu yana uygulamalı hukuk eğitimi destekleyenler, hukuk öğrencilerinin muhtaç durumdaki kişilere hukuki yardım sağlamasının sosyal boyutu üzerinde durmuşlardır. Bugün her hukuk fakültesinde bir uygulamalı program vardır ve bir çok uygulamalı program, kurum içi ve harici stajyerlik uygulamalı derslerden oluşmaktadır.

15,000'den fazla hukuk öğrencisi ya da ABA tarafından onaylanmış hukuk fakültelerinin mezunlarının yaklaşık yüzde 35'i, her yıl kurum içi uygulamalı ders almaktadır. Bunlara ilave olarak yaklaşık 15,000 hukuk öğrencisi harici stajyerlik programlarına katılmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri'nde günümüzde modern bir hukuk fakültesi eğitimi, öğrencilerin uygulamalı derslere katılması fırsatını içermektedir.

Uygulamalı dersler ayrıca bütün dünyada yaygınlaşmaktadır. Kanada ve Avustralya'da yıllardır yaygın şekilde verilmekte olan uygulamalı dersler, ayrıca Şili, İngiltere, Hindistan, Hollanda, Güney Afrika ve İsveç'teki bazı hukuk fakültelerinin müfredatında bulunmaktadır. Son yıllarda Hırvatistan, Romanya ve Rusya gibi bazı ülkelerde de uygulamalı derslere giderek artan ölçüde ilgi duyulmaktadır. Japonya'da hukuk eğitimi sisteminde 2004'te yapılan değişiklikler, lisans düzeyinde eğitim veren bir kaç hukuk fakültesini uygulamalı dersler vermeye teşvik etmektedir.

Hukuki sistemler ve kültürlerin dünya çapında değişiklik göstermesine karşın uygulamalı hukuki eğitime yönelik hareket, deneysel eğitimin hukuk eğitimi ile birleştirilmesi üzerinde odaklaşmaya devam etmektedir. Bunlara ilave olarak, bir çok ülkede uygulamalı hukuki eğitim, gelecekte avukatlık hizmetlerinden yeterince yararlanamamış olan kişilerin adalete erişimine katkıda bulunmaktadır.

Önemli bir Etki

Avukat tutma imkanından yoksun olan kişilerin adalete erişiminin sağlanmasında uygulamalı hukuki eğitim, Amerika Birleşik Devletleri'nde önemli etki yaratmıştır. Her yıl kurum içi ve harici stajyerlik uygulamalı derslere katılan binlerce hukuk öğrencisi, hukuki yardım almaya hak kazanacak kadar yoksul olan 45 milyon Amerikalıyı temsil eden kuruluşlar için çalışmakta olan 5,000 ila 6,000 avukat arasına katılmaktadır. Ayrıca, öteki uygulamalı hukuk öğrencileri, muhtaç durumdaki kişilerin ceza davalarında savunulmasında yardımcı olurken harici stajyerlik programlarına katılan diğerleri yerel, eyalet ve federal düzeylerde savcılara ve öteki hükümet avukatlarına yardım etmektedir.

Müvekkillerin mahkemelere erişmesine yardımcı olma ve avukatlık becerilerini öğrenmeye ilave olarak hukuk öğrencileri, hukuk mesleğine ilişkin ahlaki kuralları ve ilkeleri kendi uygulamalı derslerinde ilk elden öğrenmektedir. Yapılan araştırmalar avukatların ilk aldığı işlerin, mesleki sorumluluklarının gelişmesinde büyük önem taşıdığını ve uygulamalı derslerin, hukuk öğrencilerini açık bir öğrenim ortamında hukuk mesleğinin baskılarına alıştırmaya avantajını taşıdığını göstermektedir. Öğretim üyelerinin bu derslere katılması, hukuk öğrencilerinin kendi ahlaki yükümlülüklerini müvekkillere ve hukuk sistemine yansıtmalarına yardımcı olmaktadır.

Uygulamalı hukuk eğitimi, hukuk öğrencilerinin adliye memurları veya yeni avukatlar olarak kazanabilecekleri deneyimlerin ötesinde bir avantaj sunmaktadır. Başka bir çok ortamda adliye memurları, stajyerler veya yeni avukatlara genellikle çok az yönlendirme sağlanmaktadır. Deneyim tek başına genellikle plansızdır. İyi planlanmış uygulamalı derslerde öğrenim üyeleri, hukuk öğrencilerine avukat olarak karşılaşacakları ahlaki konularla karşılaşma fırsatını vermekte ve daha sonra bu konuları tartışmaktadır. Bu şekilde hukuk öğrencileri uygulamalı derslerde hukuk mesleğinin kurallarını öğrenmektedir.

Son olarak, bir çok uygulamalı ders, hukuk öğrencilerinin muhtaç durumda olanlara ücretsiz hukuki hizmet verme çalışmalarına katılmasını sağlayarak çok önemli bir işlevi yerine getirmektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nde avukatların, zamanlarının bir bölümünü avukat tutamayacak kadar yoksul olan kişilere ücretsiz veya indirimli hukuki hizmetler sağlamak için ayırmaları beklenmektedir. Her avukatın bu beklentiye uygun davranmamasına karşın bazıları bunu yapmaktadır. Hukuk öğrencilerinin ücretsiz temsil hizmeti verme yükümlülükleri konusunda bilgilendirilmeleri, bunun gelecekte avukatlık yaşamlarının bir parçası haline gelmesine yardımcı olabilir.

Aşılması Gereken Dört Sorun

Uygulamalı hukuk eğitimi, Amerika Birleşik Devletleri ve öteki bazı ülkelerde yaygın olarak uygulanmasına karşın başka ülkelerde hukuki eğitimin genel bir parçasını oluşturmamaktadır. Öteki ülkelerde uygulamalı programların oluşturulması önünde en az dört engel bulunduğu anlaşılmaktadır.

İlk olarak bir çok ülkede hukuk eğitimi görenlerin çok azı hukuk mesleğini icra etmeyi düşünmektedir. Bu ülkelerde hukuk bir mesleki okulda değil tarih veya siyasal bilgiler gibi bir branş dersi olarak okutulmakta ve hukuk öğreten profesörlerin büyük çoğunluğu bile hukuk mesleğini icra etme hakkına sahip bulunmamaktadır. Avukat olmak isteyen öğrenciler için özel uygulamalı dersler oluşturulmadığı takdirde bu ülkelerde uygulamalı hukuk eğitiminin, geçerli bir öğretim yöntemi olarak benimsenmesi pek mümkün değildir.

İkinci olarak, bazı ülkelerde kuramsal olarak avukat veya yargıç olacak kişilere pratik eğitim sağlamayı amaçlayan stajyerlik veya memurluk deneyim kazanma programları bulunmaktadır. Çoğunluğu hukuku bir lisans branşı olarak gören bu ülkelerde uygulamalı hukuk eğitimi dersleri, ancak öteki pratik eğitim programları ile yarışa-

çak şekilde değil bunları tamamlayacak biçimde tasarlanmaları halinde stajyerlik veya memurluk deneyim programlarının sürdürülebilir bir parçası haline gelebilirler. Bu ülkelerdeki uygulamalı dersler, avukat tutma imkanından mahrum olan kişilerin adalete erişmesinin sağlanmasında önemli bir rol oynayabilir. Bunlar, stajyerlik veya memurluk deneyim programları öncesi veya sonrası çalışmaları içerebilir.

Üçüncü olarak, kurum içi uygulamalı hukuk eğitimi derslerinin maliyeti bazı ülkeler için çok fazla olabilir. Amerika Birleşik Devletleri'nde bu tür uygulamalı hukuk eğitiminde bir öğretim üyesine düşen öğrenci sayısı çok düşüktür ve dersler, öğretim üyelerinin büyük zaman ayırmasını gerektirmektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nde bu tür hukuk eğitiminin yararları, maliyetlerini geride bırakmaktadır. Ancak, öteki ülkelerde durum böyle olmayabilir. Bazı ülkelerde harici stajyerlik programlarında kurum içi uygulamalı derslere göre daha az yoğun şekilde öğretim üyelerinin görevlendirilmesi daha uygun olabilir. Bu ülkelerde uygulamalı dersler, öğrencilerin büyük ölçüde avukat tutmak için gerekli imkanlardan yoksun olan kişilere hukuki yardım sağlayan sivil toplum kuruluşları ve hükümet tarafından finanse edilen kuruluşların baktığı davalarda çalışmalarını sağlayacak şekilde düzenlenebilir. Öğretim üyeleri, bu kuruluşlarda çalışan avukatların öğrenciler üzerindeki gözetiminin etkin olup olmadığını denetleyebilirler ancak uygulama programına katılan öğrencilerin çalışmalarına nezaret edilmesi konusunda doğrudan bir yükümlülük üstlenmezler.

Son olarak bir çok ülkede yasama organları veya yüksek mahkemelerin öğrencilerin avukatlık çalışmaları yapmak için uygulamalı hukuk eğitimi derslerine katılmalarına izin verilmesi için yasa veya yönetmelik çıkarmaları gerekmektedir. Öğrencilere hukuk mesleğini icra etmeleri için sınırlı ruhsat verilmemesi halinde bile uygulamalı derslerin öğrencilerin mevcut yasa ve kurallar çerçevesinde mümkün olduğu kadar fazla

çalışma yapmalarını sağlayacak şekilde düzenlenmesi, bu ülkelerde atılmış büyük bir adım olacaktır. Bu nedenle hukuk mesleğinin icra edilmesi için sınırlı ruhsat verilmesine yönelik bir yasa veya kural olmaması, uygulamalı programların geliştirilmesinin önünde bir engel oluşturmalıdır.

Bu engellerin hiç biri aşılmaz değildir. Hukuk öğrencilerinin adalete erişiminin sağlanması çalışmalarına katılmasını isteyen her ülkede bir tür uygulamalı hukuk eğitimi verilmesi mümkündür. Bu amacın gerçekleştirilmesine ilave olarak uygulamalı programlar, öğrencileri hukuk mesleğinin kendi ahlaki kurallarına uygun şekilde ifa etmeleri için daha iyi bir şekilde hazırlayacaktır.

Bu makalede belirtilen görüşlerin, ABD hükümetinin görüşleri veya politikalarını yansıttığı ifade edilmemektedir.

Veren: Mary Butkus/WUSTL Photo

ABD Dışişleri Bakanlığı Elektronik Dergisi Cilt 9, Sayı 2 Ağustos 2004

Mahkemelere Erişim

Vatandaşlar ve Mahkemeleri Arasındaki Kopukluğun Ortadan Kaldırılması

Shira J. Goodman ve Lynn A. Marks

Bir çok vatandaşın kendi adli sistemleri konusundaki bilgisi, davacı, davalı, tanık veya jüri üyesi olarak kazandığı deneyimle sınırlıdır. Modern Mahkemeler için Pennsylvania'lılar Girişimi (PMC), kamuoyunun bilgilendirilmesi ve eyalet mahkemelerinde adli hizmetlerin idaresi ve kalitesinin artırılması amacıyla kurulmuştur. PMC, adli sistemde reform yapmaya ve kamuoyunun güveninin artırılmasına yönelik çalışmalarına sivil toplum kuruluşlarının, baroların, ve hükümet denetim kuruluşlarının katılımını sağlamaktadır. Yazarlar, koalisyon oluşturma çabalarının Pennsylvania'nın adli sisteminin iyileştirilmesi ve vatandaşların katılımının teşvik edilmesi açısından nasıl başarılı olduğu konusunda örnekler vermektedir.

Modern Mahkemeler için Pennsylvania'lılar Girişimi, Pennsylvania'daki mahkemelerin iyileştirilmesi için çaba gösteren kar amacı gütmeyen tarafsız bir kuruluştur. Shira J. Goodman, Modern Mahkemeler için Pennsylvania'lılar Girişiminin müdür yardımcısı, ve Lynn A. Marks da müdürüdür.

AMERİKAN VATANDAŞLARININ kendi mahkemeleri ile olan ilişkilerini tanımlamak çok güçtür. Amerikalılar kuşkusuz kendi adli sistemlerinden gurur duymaktadır ve yönetimin yasama erkini ve onun sahip olduğu yetkileri yürütme veya yasama erkine devretmeleri söz konusu olmayacaktır. Ancak aynı zamanda bazı Amerikalılar mahkemelere olan güvenlerini yitirmişlerdir ve yargıçların yetkilerini aştıkları ve halkın iradesini yansıtmayan kararlar verdikleri görüşünü savunmaktadırlar. Bu olgu, Amerikan demokrasisindeki temel gerilimi yansıtmaktadır. Mahkemelerin halka hizmet için var olmalarına karşın yargıçların görevi, yasayı adil ve eşit bir şekilde uygulamaktır. Bu gerilimin ortadan kaldırılmasının en iyi yolu, vatandaşlarla mahkemelerde çalışan kişilerin bilinçlendirilmesidir. Sivil toplum kuruluşları eğitimci, iletişimci ve kolaylaştırıcı rolünü üstlenerek vatandaşların beklentileri ve mahkemelerin rolü arasındaki kopukluğu ortadan kaldıracırlar.

Bu, kuzeydoğudaki Pennsylvania eyaletinde faaliyet gösteren kar amacı gütmeyen ve tarafsız bir adli reform kuruluşu olan Modern Mahkemeler için Pennsylvania'lılar Girişimi'nin (PMC) temel faaliyet alanlarından biridir.

Shira J. Goodman

PMC, sivil toplum liderleri, hükümet yetkilileri, hukukçular, ve adliye üyelerinden oluşan bir uzmanlar komitesinin bulguları çerçevesinde kurulmuştur. Bu uzmanlar komitesi, dönemin Valisi Robert Casey tarafından görevlendirilmişti ve başkanlığını Anayasa Mahkemesi Yargıci Phyllis W. Beck yapıyordu. 1988'de komisyon, Pennsylvania eyaletindeki adli sisteme duyulan güvenin şaşırtıcı şekilde düşük olduğunu belirledi. Komisyon, kamuoyunun adliye ve mahkeme sistemine duyduğu güvenin yeniden tesis edilmesi gerektiği ve bir mahkeme sisteminin, ancak kamuoyunun adil ve tarafsız bir şekilde adaleti yerine getirdiğine inanması durumunda güçlü olabileceği görüşüne vardı. PMC, Beck Komisyonu tarafından önemli oldukları belirlenen reformların bir çoğunu gerçekleştirmeye kararlı bir grup vatandaş tarafından kuruldu.

Kamuoyunun Bilinçlendirilmesi ve Adli Sistemde Reform Yapılması
PMC'nin amacı, Pennsylvania'da adaletin kalitesi ve idaresinin iyileştirilmesidir. Mahkemelerin iyileştirilmesi kamuoyunun sisteme duyduğu güveni yeniden tesis edecektir. Bu amacın gerçekleştirilmesi amacıyla PMC, mahkemelerin rolünün kamuoyu tarafından daha iyi anlaşılması için çaba göstermekte ve değişime yönelik bilinç-

li bir koalisyon oluşturmaktadır. PMC, vatandaşlar, sivil toplum kuruluşları, gazeteciler, politikacılar, ve akademisyenler için bilinçlendirme toplantıları, sınıf çalışmaları, doğrudan iletişim ve vatandaşlık rehberlerinin yayınlanması yoluyla mahkemeler konusunda bir kaynak işlevi görmektedir. PMC, Pennsylvania'da münhasır olarak adli sisteme ilişkin konularla ilgilenen yegane eyalet veya yerel kuruluş olarak benzersiz bir bilinçlendirme ve denetim rolünü üstlenmektedir.

Pennsylvania gibi bir çok eyalet, bazı yargıcıları seçmek için hala adli seçimler düzenlemektedir. Vatandaşların adli sisteme katılmak veya bunu etkilemek için en büyük fırsatının yargıçların seçimi olacağı açıktır. Ancak maalesef adli seçimlere katılma oranı çok düşüktür. Bunun yerine vatandaşlar ve mahkemeler arasındaki en sık temaslar, vatandaşların davaların tarafları, tanık veya jüri üyesi olarak en önemli deneyimlerini oluşturmaya devam etmektedir. Bu karşılıklı etkileşimler, bazen değişim gereksinimi ortaya koymalarına karşın bilinçlendirme ve mahkemelerle iletişim fırsatını sunmamaktadır. Bunlar, mahkemelerde anlamlı bir reform yapılması şansını vermemektedir. Bu gerçek, sivil toplum kuruluşlarının reform çabalarına öncülük etmesi gerektiğinin altını çizmektedir.

Barolar, resmi denetim kurumları ve sivil toplum kuruluşlarının her birinin, bu süreçte oynayacağı bir rol vardır. PMC, bu karışımında özel bir rol üstlenmiştir ve bu iki grubun reform hareketine katılmasının gerekmesine karşın mahkemeler ve vatandaşlar arasında bir köprü işlevi görmektedir. Bunun gerçekleştirilmesi için vatandaşlarla birlikte ve onlar için çalışan bir sivil toplum kuruluşu olarak kalmak için gayret gösterirken adliye sistemimizin yöneticileri ve liderlerinin gözünde etkinliğimizi muhafaza ediyoruz. Bu görev bazen güç olabiliyor. Bu kurumsal kimliğimizin farklı unsurlarının, reform konusunda etkin bir rol oynamamızı sağladığını fark ettik.

Bütün vatandaşların çalışmalarımıza katılması için gayret gösteriyoruz. Çeşitli gruplarla gö-

Lynn A. Marks

rüşmeler yapıyor, okullar için programlar oluşturuyor ve mahkemeler, adli disiplin sistemi ve jüri görevi konusunda vatandaş kılavuzları yayınlıyor ve dağıtıyoruz. Vatandaşların, nitelikli yargıç ve personele sahip kolay ulaşılabilir mahkemelerin varlığının sağlanmasında önemli çıkarı bulunmaktadır. Pennsylvania'da adli disiplin süreci ve adli seçim yöntemindeki değişiklikler, sonuçta bir referandumda onaylanması gereken anayasal değişiklikler gerektirmektedir. Vatandaşlar bu nedenle adli sistemin çalışması konusundaki nihai kararı vermektedir. Vatandaşların, mahkemeler, mahkemelerin önemi ve değişim gereksinimi konusunda bilinçlendirilmeleri gerekir. Sadece bu bilgi sayesinde reformun gerçekleştirilmesi çalışmalarına tam olarak katılabilirler.

Reformlar en etkin şekilde koalisyon oluşturulması yoluyla gerçekleştirilebilir. PMC'nin çalışmaları adli sistemin bir kaç yönü üzerinde odaklaşmaktadır: adli seçim, jüri sistemi ve adli disiplin. Ortaklarımız, projenin özelliğine göre değişmekle birlikte nadiren tek başımıza çalışıyoruz. Bunun yerine başkaları ile ortaklıklar kurmaya çalışıyoruz. Bu ortaklıklar, reform çağrılarımıza yeni bir boyut katıyor ve değişim konusunda yaygın olarak kabul edilen gereksinimi ortaya koyuyor. Buna ilave olarak ister barolar isterse Ortak Dava, Kadın Seçmenler Birliği veya Renkli

Kişilerin Gelişimi İçin Ulusal Birlik (NAACP) gibi sivil toplum kuruluşları olsun ortaklarımızın sesi, çabalarımıza meşruiyet katmaktadır. Onların ortaklığı, yasa koyucuları ve adli yetkililere değişim gereksiniminin gerçek olduğu mesajını vermektedir.

Adli Ahlaki Kurallar ve Değişikliklerin Mevzuat Haline Getirilmesi

Bu, Pennsylvania için yeni bir adli disiplin sistemi oluşturulması için çaba gösterirken PMC'nin 1990'larda izlediği stratejiyi oluşturuyordu. Yolsuzluğa bulaşmış yargıçların yol açtığı skandallar ve Pennsylvania Anayasa Mahkemesi'nin bir yargıcının görevden azledilmesinden sonra PMC, adli disiplin sürecinin daha etkin bir hale getirilmesi amacıyla çaba gösterdi. Bu sürecin değiştirilmesi anayasada değişiklik yapılmasını gerektirdi. PMC, bir koalisyon oluşturdu ve etkin bir adli disiplin sürecindeki gerekli unsurlar konusunda önemli yasa koyucularla danışmalara başladı. PMC, anayasa değişikliğinin hazırlanmasına önemli katkı yaptı ve reform koalisyonu, halkı değişim gereksinimi konusunda bilinçlendirdi. Sonuç olarak, 1993 referandumunda anayasa değişikliği onaylandığında başarıya ulaşıldı.

Adli disiplin süreci konusundaki deneyimimizin ortaya koyduğu gibi koalisyonlar değişim için güçlü bir itici güç olabilirler. PMC, bu süreçte ayrıca mahkemelere ilişkin kurallar ve yasaları hazırlamakla görevli yasa koyucular için değerli bir kaynak olduğunu kanıtlamıştır. Yönetimin bir erki, başka bir erk üzerinde kural belirleme veya mali denetim şeklinde güç kullanabilecek duruma geldiğinde gerginlik ortaya çıkmaktadır. PMC gibi kuruluşlar, yasa koyucuların mahkeme sistemi ve reform gereksinimi konusunda bilinçlendirilmeleri için tarafsız bir kuruluş olarak hareket ederek sürecin kolaylaştırılmasına yardımcı olabilir. PMC, mahkeme sistemi dışındaki organlara değişiklik yapma yetkisi verildiğinde bu harici danışman rolünü sık sık oynamaktadır. Bunun başlıca örneği, yasama organlarının, mah-

kemelere kaynak ayrılması yolundaki talepleri incelemesidir.

Eşitlik ve Hakkaniyet

Ancak bazen değişikliğin gerçekleştirilebilmesi için mahkemelerin dış baskı yoluyla harekete geçirilmesi gerekir. Kuşkusuz bununla yargıçların belirli davalarda karar vermelerini kastetmiyoruz. Bunun yerine mahkemelerin davaların bütün taraflarına eşit ve adil bir şekilde ve ırk, cinsiyet, etnik köken veya sosyoekonomik durumlarına bakılmaksızın muamele yapmasını amaçlayan sistemli reformlar üzerinde durulmaktadır. Mahkemeler, toplumun karşı karşıya bulunduğu sorunlardan muaf değildir ve eşitliğin sağlanması ve önyargıların ortadan kaldırılması çabalarından ayrı tutulamazlar. Ancak bazı mahkemeler, bu reform çağrılarında yanıt vermekte geç kalmışlardır. Sonuçta adli sistem dışındaki kuruluşlar veya sivil toplum örgütleri ve bireyler bir araya gelerek mahkemeleri harekete geçmeleri için teşvik etmişlerdir. Sonuç: Bütün ülkedeki eyalet mahkeme sistemleri, önyargı konusunu incelemek üzere komiteler kurmuşlardır.

Pennsylvania'da PMC, Pennsylvania Anayasa Mahkemesi'nin adalet sistemindeki ırk ve cinsiyete dayalı önyargı konusunu incelemesini sağlamak için eyalet ve yerel barolarla yıllarca işbirliği yapmıştır. Sonuçta 1999'da Anayasa Mahkemesi, Mahkeme Sistemindeki Irk ve Cinsiyete Dayalı Önyargılar Komitesi'ni oluşturmuştur. Personel ve bütçe tahsis edilen komite, ırk veya cinsiyet konusundaki önyargıların adalet sisteminde bir rol oynayıp oynamadığının belirlenmesi amacıyla eyalet mahkeme sistemini incelemekle görevlendirilmiştir. Anayasa Mahkemesi, önyargıların adalet sistemini nerede ve nasıl etkilediğinin belirlenmesi için anketler yapılması, hedef kitleler belirlenmesi, akademisyenlerin görevlendirilmesi ve eyalet çapında mahkemelerin incelenmesini kapsayan komitenin çalışmalarını desteklemiştir. Komite, Mart 2003'te Anayasa Mahkemesi'ne sunduğu kapsamlı rapo-

runda, önyargıların mevcut olduğu çeşitli alanları belirtmiş ve mahkeme sisteminde önyargıların azaltılması için Anayasa Mahkemesi, yasama organı, barolar ve hukukçular tarafından alınması gereken önlemler konusunda tavsiyede bulunmuştur. Anayasa Mahkemesi, komitenin tavsiyelerinden bazılarının benimsenmesine yönelik çabalarına yardımcı olmaları için uygulama görevi ekipleri görevlendirmiştir. Bu, bir vatandaşlar koalisyonunun reform konusundaki çağrısının mahkeme sistemi tarafından sonuçta nasıl dikkate alındığını ve sistemin bir çabası olarak benimsendiğini gösteren güzel bir örnektir.

PMC, ayrıca değiştirmek istediğimiz kurum olan mahkeme sistemi ile ortaklık kurmaya çalışmaktadır. Reform çağrısında bulunma, sorunları belirleme ve adliyenin idaresindeki sorunlara dikkat çekmeye ilave olarak PMC, adliye sistemindeki değişiklikler ve programlamaya ilişkin başarılarından övgüyle söz etmekte, mahkemelerin kendi reform çabalarını desteklemekte ve adliye sisteminin iyileştirilmesi hedefinin gerçekleştirilmesi için mahkemelerle işbirliği yapmaktadır. Bu konuda dengeli bir yaklaşım benimsedik: adliye sistemindeki sorunların aleni olarak belirlenmesinden kaçınmamakla birlikte bütün zamanımızı mahkemelere "saldırmakla" geçirmiyoruz.

Jüri Üyelerine Yönelik Programlar Mahkemelerle verimli ortaklığın bir örneği de Philadelphia Hususi Hukuk Davaları Mahkemesi ile birlikte beş yıl düzenlemiş olduğumuz yıllık Jüri Üyesi Ödül Günüdür. Bu program, ceza ve hukuk mahkemelerinde jüri üyesi olarak görev yapan vatandaşlarımıza ödül verilmesini öngörmektedir. Jüri Üyesi Ödül Günü, mahkemeler ve yargıçların, jüri üyelerine teşekkürlerini ifade etmeleri, jüri görevinin önemini vurgulanması ve vatandaşların bu görevi üstlenmesine duyulan gereksinimin duyurulması için bir fırsat sunmaktadır. Jüri üyelerinin çabalarını ödüllendiren ve bu görevin üstlenilmesini özendirici kısa, bilgilendirici ve teşvik edici olduğunu ümit ettiğimiz

programların oluşturulması için yerel mahkeme ile işbirliği yaptık. Jüri Üyesi Ödül Günü, her yıl medya tarafından olumlu bir şekilde yansıtılmıştır ve PMC'den Pittsburgh'daki Allegheny İlçesi Hususi Hukuk Davaları Mahkemesi için benzer bir program oluşturması istenmiştir.

Jüri Üyesi Ödül Günü, mahkemelerle işbirliğinin PMC'nin amaçları üzerindeki olumlu etkisine örnek teşkil etmektedir. PMC'nin Jüri Projesi, jüri görevine çağrılan ve bunu kabul eden vatandaşların sayısının artırılmasını, jüri havuzlarının çeşitliliğinin artırılmasını ve bu görevin yapılmasını kolaylaştırarak jüri üyesi deneyimlerinin geliştirilmesini amaçlamaktadır. Mahkemeler, bu amaçları paylaşmaktadır. Jüri üyelerinin sayısının artırılmasına yönelik programların geliştirilmesi için işbirliği yapılması ve jüri görevinin daha az külfetli bir hale getirilmesi yöntemlerinin bulunması, PMC ve mahkemelerin doğal bir görevidir. İşbirliğine dayalı bu çabalar, PMC'nin itibarını artırmakta ve öteki reform çabalarımızın da devam etmesini sağlamaktadır.

Devam Eden Süreç

Vatandaşlardan oluşan bir reform kuruluşu olarak sorunları belirlemek ve değişim için stratejiler önermek bizim görevimizdir. Gözlemlediğimiz sorunlar konusunda seçmenleri harekete geçirme ve halk ve mahkemeleri bilinçlendirme kabiliyetine sahip olmamıza karşın bunları değiştirmek için tek taraflı olarak harekete geçemeyiz. İdeallerimizin bir çoğunun hayata geçirilmesi için adliye sisteminin işbirliği ve muvafakati gereklidir. Bu, bilinçlendirme yanı sıra karşılıklı saygı ve anlayış üzerine kurulu güçlü ilişkiler sayesinde gerçekleştirilebilir. PMC'nin halka dayalı bir sivil toplum kuruluşu olarak benzersiz konumu, Pennsylvania'daki reform hareketine öncülük yapmamızı sağlamaktadır. Halk ve mahkemelerin bir araya getirilmesinin, mahkemeleri daha iyi hale getirmemizi ve halkın adli sistem ve mahkemelere duyduğu güveni yeniden tesis etmemizi sağlayacağına inanıyoruz. Çabalarımız devam etmektedir. Ancak, vatandaşlar ve mahkemeler

arasındaki kopukluğun giderilmesine yönelik gayretlerimizin, yeni başarıları beraberinde getireceğini ümit ediyoruz.

Bu makalede belirtilen görüşlerin, ABD hükümetinin görüşleri veya politikalarını yansıttığı ifade edilmemektedir.

ABD Dışişleri Bakanlığı Elektronik Dergisi Cilt 9, Sayı 2 Ağustos 2004

M a h k e m e l e r e E r i Ő i m

Sokak Hukuku: Yaşam Dersleri

Richard Roe ile bir Söyleşi

30 yıldan uzun bir süre önce Washington D.C.'deki Georgetown Üniversitesi, kendi hukuk fakültesi öğrencilerinin bir kaç yerel devlet lisesinde hukukun temel ilkeleri, demokrasi ve insan hakları konusunda ders vermelerini öngören bir program hazırlamıştır. Proje, Sokak Hukuku olarak tanınmış ve sonuçta ülkenin başkentindeki bütün devlet liselerini kapsayacak şekilde genişletilmiştir. İlk başta bir kaç sayfalık dosya şeklinde olan Sokak Hukuku ders materyali, sonuçta Őu anda ABD'deki 50 eyaletin tamamındaki okullarda kullanılmakta olan benzersiz bir ders kitabına dönüşmüştür. Bunlara ilave olarak Sokak Hukuku, yetişkinler için bir ders oluşturmuştur. Ülke çapında yaklaşık 70 hukuk fakültesi, Sokak Hukuku programlarını uygulamaktadır. Georgetown Üniversitesi'nde hukuk profesörü ve Sokak Hukuku programı direktörü olan Richard Roe, Sokak Hukuku'nun sağladığı benzersiz eğitim deneyimini tartışıyor.

Bu söyleşi, ABD Dışışleri Bakanlığı'nın bir haber ajansı olan Washington File yazarı olan Darlisa Crawford tarafından yapılmıştır (<http://usinfo.state.gov>).

Crawford: Sokak Hukuku nasıl ortaya çıktı?

Roe: Sokak Hukuku, hukuk öğrencilerinin sivil toplum örgütleri ile birlikte çalıştıkları bir programın bir parçası olarak 1972'de ortaya çıktı. Sivil toplum örgütleri ile birlikte çalışmanın yanı sıra lise sınıflarında ders verilmesi fikri ortaya atıldı. Dört hukuk fakültesi öğrencisi, District of Columbia'da iki lisede ders verdi ve bu o kadar başarılı oldu ki kısa süre içinde bir ulusal programa dönüştü.

Soru: Sokak Hukuku, topluma nasıl hizmet veriyor?

Roe: Temel olarak Sokak Hukuku, pratik hukukla ilgili bir derstir. Başlıca ilgi alanı insanların günlük hayatlarını etkileyen hukuktur.

Sokak Hukuku Kitabı, hukuka genel girişin yanı sıra ceza hukuku, tüketici ve konutla ilgili meseleler, aile hukuku, haksız fiil hukuku ve bireysel haklar hukuku gibi belirli konulara ilişkin bölümleri içerir. Kitapta ayrıca sadece bilgi olarak okunma amacını taşımayan ve okuyucunun katılması ve etkin bir şekilde eğitilmesini amaç-

Richard Roe

layan sorunlar, vaka incelemeleri ve farazi durumlar bulunmaktadır. Sokak Hukuku derslerini verenler, öğrencilerden kendi değerleri ve bilgileri konusunda bilgi almaya ve bunlardan yararlanmaya çalışırlar. Bu şekilde sınıfta gerçek bir tartışma ortamı oluşur.

Ancak Sokak Hukuku, sadece pratik hukukla sınırlı değildir. Büyük hukuk ve adalet kuramları yanı sıra anayasal hukuk, yani başka bir deyişle demokrasimizin temelleri konusunda bilgi verir.

Sokak Hukuku, bu nedenle çok etkindir. Öğrencilerin bilgileri, değerleri ve deneyimlerinden yararlanarak bunları aynı zamanda hukukun genel çerçevesi ile birleştirir. Demokrasi ve vatandaşlığın tartışmaya dayalı olduğu gibi Sokak Hukuku da tartışmaya dayalıdır. Bu nedenle, hukuku gerçekte çok güçlü bir sınıf oluşmasını sağlayan temel vatandaşlık, demokratik düşünme ve ifade becerilerini öğretmek için kullanıyorsunuz.

Soru: Sokak Hukuku ile devlet okullarının müfredatı arasında nasıl bağlantı kuruluyor?

Roe: Bir çok açıdan aralarında çok yakın bağlantı bulunmaktadır. Sosyal bilimler müfredatında ABD tarihi, ABD hükümeti ve vatandaşlıkla ilgili zorunlu dersler bulunmaktadır. Bu alanlardaki ders kitaplarına ve müfredatın önem verdiği hususlara bir göz atarsanız bunun her zaman dönüp dolaşıp hukukla bağlantılı olduğunu görürsünüz. Bir ABD tarihi ders kitabında bile önemli Anaya-

sa Mahkemesi davalarına ve hatta belki de bazı eyalet mahkemesi davalarına değinilmektedir. Gerçekte District of Columbia'da Sokak Hukuku genellikle seçmeli ders olarak değil zorunlu bir hükümet veya vatandaşlık dersi ile birlikte okutulmaktadır. Bu nedenle çocuklar hem hükümetle ilgili kendi düzenli müfredatlarını hem de Sokak Hukuku bilgilerini öğrenmektedir.

Sokak Hukuku ile müfredat arasındaki bağlantının önemli bir nedeni de çok katılımcı bir şekilde öğretme yöntemidir. Öğrenciler, görüşlerini ifade edebilmektedir. Sokak Hukuku, öğrencilerin eleştirel düşünce becerisini kazanmalarına ve yönetime katılmalarına yardımcı olmaktadır. Sokak Hukuku sınıfı, analitik düşüncüyü, yazılı ifade yeteneğini ve mantık becerisini geliştirmektedir.

Öğrenciler, canlandırmalar, münazaralar ve sahte mahkemelerde düşünürler ve konuşurlar. İyi eğitim verilen bir Sokak Hukuku sınıfında öğrencileri, konuşma ve yazma becerilerini güçlendirecek şekilde daha fazla metin yazma ve düşüncelerini ifade etmeye yönlendirebilirsiniz.

Soru: Sokak Hukuku yöntemlerini açıklayabilir misiniz?

Roe: Öğretmenlerin bunu yapabilmek için ders konularını çok iyi bilmeleri gerekmesine karşın öğretmen, bilgi kaynağı değildir. Öğretmenler, bir fikir teatisinde kendilerini düzenleyici olarak takdim ederler. En önemli husus, sınıfta çoğunlukla öğrencilerin düşünmesi ve konuşmasıdır. Tartışmada kullanılacak ders konuları arasında adli davalar, sorunlar veya farazi durumlar, güncel gazete makaleleri ve popüler bir kaynak olan sinema veya televizyon programlarının video bantları bulunabilir.

Sokak Hukuku, en çok sahte mahkemenin bir öğretim yöntemi olarak yaygınlaşması nedeniyle dikkat çekmektedir. Katılımcılar, bir tartışma ortamında avukat ve tanık rollerini oynarlar. Lise programımızda bir sahte mahkemeye ilişkin

40 ila 50 sayfalık bir senaryomuz vardır ve iki tarafta da üçer tanık, bir çok kanıt örneği, ve ilgili belirli yasalara ilişkin açıklamalar bulunmaktadır. Çocukların bu bilgilerin tamamını bir araya getirmeleri, tanıkları tanık kürsüsüne çıkarmaları ve onları sorgulamaları gerekmektedir. Onlara hazırlanmaları için altı hafta veriyoruz ve çocukların bunu yapmalarını izlemek çok heyecan verici. Deneyimli yargıçlardan bir çoğu, çocukların mahkemede gördükleri kişiler kadar iyi olduğunu söylüyorlar. Çocuklar, bu tekniği çok iyi uyguluyorlar. Georgetown Üniversitesi'nde ikinci ve üçüncü sınıftaki hukuk öğrencileri, Sokak Hukukunu öğretmek için bir ders alabiliyorlar. İlke olarak, hukuk öğrencilerine karşılıklı etkileşim yöntemini öğretiyoruz ve sahte mahkeme, bunu yapmak için mükemmel bir araç oluşturuyor.

Yöntem ne olursa olsun, ki her türlü öğretme tekniği bulunmaktadır, yapmaya çalıştığımız şey, bu yöntemi, öğrettiğiniz konuya uyarlamaktır. Bu şekilde fikirleri ortaya çıkarmak için en iyi yöntemi kullanabilirsiniz.

Temel ilke, ders konuları ve yöntemin öğrencilerin katılımını sağlamasıdır. Aynı zamanda sınıfta canlı ve çetin bir tartışma ortamı yaratılmaktadır. Öğrencileri, entelektüel açıdan ve ifade kabiliyeti, bilgi ve perspektif açısından daha önce yaşamadıkları deneyimleri yaşatmalıdır.

Sokak Hukuku kitabını bir ders kitabı olarak kullanıyoruz ve programımızı 20 yıldan uzun bir süredir uygulamakta olduğumuz için zengin bir ders malzemesi kaynağına sahibiz. Ancak, hukuk öğrencilerimiz, bunların kendilerine göre uygulanmasını istiyorlar. Ders planlarını değişen yaşlar ve belirli öğrencilere göre uyarlıyoruz.

Soru: Sokak Hukuku ile bağlantılı eğitimci programı konusunda bilgi verebilir misiniz?

Roe: Hukuk öğrencilerinin ders vermesinin yanı sıra gerçek meslek mensuplarının da katılımının çok yararlı olacağını düşündük. İlk adım, zaman ayırmaya istekli olan kuruluşların bulun-

masıdır. Eğitimcilerimiz, büyük ve küçük firmalardan, sivil toplum kuruluşlarından ve resmi kuruluşlardan gelmişlerdir. Örneğin Adalet Bakanlığı'nın eğitimci olarak hizmet veren bir bölümü bulunmaktadır. Çalışma Bakanlığı yetkilileri, bir dönem eğitimci olarak hizmet vermişlerdir. Eğitimciler sınıflarda Sokak Hukuku müfredatı ile ilgili ve bilgi sahibi oldukları konularda zaman zaman ders vermektedirler. Eğitimci, bir avukat, avukat yardımcısı veya eğitimcinin çalıştığı kuruluşun başka bir personeli olabilir.

Ancak, eğitimcilerin sadece misafir konuşmacılar olarak katılmalarını değil, aynı zamanda daha katılımcı şeyler yapmalarını istiyoruz. Eğitimciler, genellikle lise öğrencilerini hukuk mesleğinin nasıl icra edildiğini ve yapılan çalışmalarını izlemeleri için hukuk bürosuna veya hükümet kuruluşuna götürmektedir. Öğrenciler, itimat ihlali olmaması koşulu ile dava dosyalarına bakabilmekte ve bu davalar hakkında tartışma yapabilmektedirler. Ayrıca personelle görüşebilmekte ve tamamı avukat olmadığı için hukuk bürolarında çalışan kişilerin görevleri hakkında bilgi edinmektedirler. Öğrencilerimizin bir çoğu, yaz döneminde eğitimci hizmetini veren firmalar tarafından işe alınmış ve bazıları daha sonra bu firmalarda çeşitli görevlerde çalışmışlardır.

Eğitimciler genellikle öğrencileri bölgede hukukla ilgili hizmetlerin verildiği yerlere götürmektedir. Örneğin daha önce bir Anayasa Mahkemesi memuru olarak çalışmış olan bir ortağı bulunan bir hukuk firması, bir Anayasa Mahkemesi yargıcı ile görüşme ayarlayabilir. Eğitimciler, hukuk firması veya hükümet kuruluşunun ilgilendiği bir davayı izlemeleri için mahkemeye götürebilir. Eğitimciler, büyük zaman ve kaynak ayıran çok önemli eğitimcilerdir.

Georgetown Hukuk Profesörü Richard Roe Temmuz 2004'de bir Kampuçya köyünde sokak hukuk sınıfında ders veriyor.

Soru: Sokak Hukuku uygulamalı eğitimine yetişkinler nasıl katılıyor?

Roe: Bazı açılardan liseler için benimsenen yaklaşıma çok benziyor. Sokak Hukuku konusundaki halka yönelik eğitimi çeşitli ortamlarda veriyoruz. Bunlar cezaevleri ve ıslah kurumları, evsizleri barındıran kurumlar, şiddete maruz kalan kadınların sığındığı kuruluşlar, HIV ve AIDS hastalarının kaldığı merkezler, ıslah evleri ve öteki yerler olabilir. Temel olarak potansiyel olarak olumsuz bir şekilde yasal uygulamalarla karşılaşmış olabilecek ve yasayı kendi yararlarına nasıl kullanabilecekleri konusundaki bazı fikirlerden yararlanabilecek kişilere yönelik eğitim veriyoruz. Yetişkinleri hedeflemesi ve öğrencilerin henüz hukukçu olmamaları nedeniyle Sokak Hukuku programında öğrenciler yasal tavsiyelerde bulunamazlar. Ancak, yasanın nasıl uygulandığı konusunda açıklamalar yapabilirler. Ayrıca yasa ve davalar hakkında bilgi verebilirler. İnsanlar, daha sonra ne yapacakları konusunda kendi fikirlerini verebilirler.

Yetişkin öğrenciler, kuralları, mahkeme usullerini ve süreçlerini incelerler. Örneğin, bir evsahibi ile ilişkilerin nasıl yürütüleceğini veya bir tüketici şikayet mektubunun nasıl yazılacağını öğrenirler. Ders konuları arasında ev, aile, bireysel haklar, tazminat, haksız fiil hukuku, tüketici hukuku ve kamu menfaatleri bulunmaktadır. Bu çalışmalar sayesinde öğrenciler hukukun, davranışlarımızı düzenleyen, aşırı güç kullanımını sınırlandıran ve kamu menfaati için bir yapı oluşturan toplumumuzdaki olumlu bir güç olduğunu öğrenirler.

Soru: Sokak Hukukunu başka lisan, kültür veya ortama nasıl uyarlıyorsunuz?

Roe: Hukukun, değerler, kültür ve seçenekler çerçevesinde algılanması gerektiğini düşünüyorum. Başka ülkelerde Sokak Hukukunun öğretilmesi konusunda önemli deneyime sahibim. Slovakya, Çek Cumhuriyeti, İngiltere, İstanbul, Dominik Cumhuriyeti ve Kampuçya'da çalıştım. Bunlar çok değişik yerler. Hukukun kendi temel

değerlerinden kaynaklanması ve kendi kültürleri ile bağlantılı olması gerekiyor. Sokak Hukuku'nun başka bir ülkede uygulanması benim açımdan Amerikan adalet sisteminin, Amerikan Anayasası'nın ve Amerikan yasalarının bir bütün olarak başka bir ortama nakledilmesi anlamını taşımıyor. Temel fikir, hukukun evrensel olan temel fikirlerinin kullanılmasıdır. Ayrıca, bu ülkenin kültürü, tarihi ve lisanını anlamaya ve dersi bu çerçevede anlamlı olacak bir ortamda vermeye çalışıyorum. Sokak Hukukunun bazı bölümlerinde çok fazla değişiklik yapılması gerekmiyor. Ancak öteki bazı bölümlerinde önemli değişiklikler gerekli. Bir ülke için tamamen yeni bir müfredat oluşturmamız gerektiğinde bu ülkedeki insanlar genellikle bunu kendi yasa ve usullerine göre yapıyorlar. Buna rağmen yöntem değişmeden kalıyor.

Soru: Sizin görüşünüze göre Sokak Hukukunun uluslararası düzeyde yaygınlaştırılması çabaları başarılı oldu mu?

Roe: Yapmak istediğimiz şey aslında uluslararası hale getirmek değil halkın hukuk sistemine katılması ve sıradan kişilerin hukuktan yararlanabilmesi gerektiği kavramını yaygınlaştırmak. Amaç, demokrasinin insanların çevrelerindeki dünyaya, özellikle yönetim alanlarına ve yaşamlarındaki günlük işlemlere bilinçli bir şekilde katılmalarına dayandığını göstermektir. İnsanların hukuktan yararlanabileceklerini anlamalarına yardımcı olabildiğiniz için uluslararası düzeyde çok güçlü bir demokratikleşme süreci olabilir.

Her ülkenin durumu farklı olmakla birlikte Sokak Hukukunun bazı yerlerde oynayabileceği gerçek bir rol olabilir. Örneğin, Güney Afrika'da insanlar, yerel ortama uyarlanması için Sokak Hukuku'nun kendi uyarlamalarını oluşturmak için büyük gayret göstermişlerdir. Meslek mensubu olmayan kişiler bunu ülkeye yayabilir ve öğretmenler, hukuk ve adaletin temel ilkelerini öğretebilirler. Bunu yapmak için avukatlara veya

hukuk öğrencilerine sahip olmanız gerekmez. Sokak Hukuk öğrencileri genellikle resmi kuruluşlar, sivil toplum örgütleri veya kiliselerden gelirler. Bu tür kuruluşlar için çok sayıda Sokak Hukuku sunumu yaptım. Buradaki temel fikir, kültürlerini dikkate alarak malzemenin bunu isteyen kişilerin gereksinimlerine ve ilgi alanlarına uyarlamaktır.

Soru: Sokak Hukuku gelecekte nasıl bir gelişme gösterecek?

Roe: Sokak Hukuku, mümkün olduğu kadar fazla sayıda kişinin hukuk ve demokrasiye erişimini sağlamaktadır. Sokak Hukuku, entellektüel düşünme, ifade amaçlı düşünme ve inandıkları değerlere dayalı olarak insanlara seslerini duyurma imkanını tanımaktadır. Benimsenmiş temel ortak değerler bulunduğu inanmamın dışında onlara özellikle belirli değerleri empoze etmeye çalışmıyorsunuz. Büyük önem taşıyan adalet ve demokrasi kavramları daha fazla kişiye ulaşacak ve çok daha fazla anlamlı hale gelecekler.

Gelecekte bütün dünyada daha fazla üniversite ve hukuk fakültesi, Sokak Hukuku programlarını benimseyecek. Hukuk öğrencileri, Sokak Hukukunu kendi hizmet eğitimlerinin bir parçası olarak bir kamu hizmeti şeklinde ya da kredi alacakları bir ders olarak uygulayacaklar. Öğrenciler, halka, şehirlere, köylere giderek kendi ülkelerinin yasalarını kullanarak demokrasiyi öğretecekler.

İkinci olarak bu temel ilkeleri geliştirerek ve bu yaklaşımları kullanarak hükümet sistemleri ve hükümet sorumluluğunun artırılacağını düşünüyorum. Daha fazla sayıda kişi en üst düzeyde yönetime katılmaya duydukları ilgiyi sürdürdükçe bu adaletin yaygınlaştırılması için önemli bir yöntem olacaktır.

Sokak Hukukunun bir avantajı da çok ucuz bir program olmasıdır. Bir ders programı oluşturabilir ve bunu insanlara öğretebilirsiniz. Bu kişiler de aynı şeyi yapmaları için başkalarını eğitebilir.

Bizim görüşümüze göre Sokak Hukukunun önemli yönlerinden biri de öğrenme sürecinin, öğrenilen bilgi kadar önemli olmasıdır. Örneğin gerçekte öğrenilen şey ölüm cezasının iyi veya kötü bir şey olup olmadığı değildir. Ölüm cezası, insan hakları, evsahibi ve kiracı ilişkileri gibi herhangi bir konu konusunda bilgi alırken öğreniciler, temel değerler ve çeşitli politika seçeneklerinin ne olduğu, adaletin nasıl yerine getirildiği ve kişisel hakların nasıl korunduğu konusunda düşünmeyi öğrenirler. Bu şekilde Sokak Hukuku, insanları hukuk aracılığı ile nelerin gerçekleştirilebileceği konusunda düşünmeye yönlendirir.

Başka ülkelere kafamızda herhangi bir belirli konu veya öğretmek için belirli bir şablon olmadan gittiğimiz için bu yaklaşım uluslararası düzeyde başarılı olmaktadır. Büyük ölçüde bir toplumda demokrasi ve adaletin gerçekleştirilmesine ilişkin temel konuları öğretiyoruz. Herhangi bir konuya uygulanabilecekleri için bu süreçler ve araçların ne olduğunu öğretiyoruz.

Bu maddede belirtilen görüşlerin, ABD hükümetinin görüşleri veya politikalarını yansıttığı ifade edilmemektedir.

ABD Dışişleri Bakanlığı Elektronik Dergisi Cilt 9, Sayı 2 Ağustos 2004

B i b l i y o g r a f y a

ABD adalet sistemi konusunda yararlanılabilecek ilave kaynaklar

ÜCRETSİZ HİZMET

Association of American Law Schools Equal Justice Project. Pursuing Equal Justice: Law Schools and the Provision of Legal Services. Washington, DC: Association of American Law Schools, 2002.
http://www.aals.org/equaljustice/final_report.pdf
 (3 Ağustos 2004'te erişilmiştir)

Binder, Steven R.

The Homeless Court Program: Taking the Court to the Streets. Washington, DC: American Bar Association, Commission on Homelessness and Poverty, 2002.

Rhode, Deborah L.

"Access to Justice: Connecting Principles to Practice," Georgetown Journal of Legal Ethics, Vol. 17 (Spring 2004) pp. 369-422.

Street Law for Youth Courts: Educational Workshops. Washington, DC: Street Law, Inc., 2002.

UYGULAMALI HUKUKİ EĞİTİM

Arbetman, Lee P. and Edward L. O'Brien.

Street Law: A Course in Practical Law. 7th ed. New York: McGraw-Hill, 2004.

Association of American Law Schools Pro Bono Project. A Handbook on American Law School Pro Bono Programs. Washington, DC: AALS, 2001.
<http://www.aals.org/probono/probono.pdf>
 (3 Ağustos 2004'de erişilmiştir)

Gould, Keri K. and Michael L. Perlin,

"Johnny's In The Basement/Mixing Up His Medicine: Therapeutic Jurisprudence and Clinical Teaching," Seattle University Law Review, Vol. 24 (2000) pp. 339-381.

Wizner, Stephen.

"The Law School Clinic: Legal Education in the Interests of Justice," Fordham Law Review, Vol. 70 1929 (2002) pp. 1929-1940.

GÖNÜLLÜ SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI

Dickey, Walter J. and Peggy McGarry.

Community Justice in Rural America: Four Examples and Four Futures. Washington, DC: U.S. Department of Justice, Office of Justice Programs, 2001.
<http://www.ncjrs.org/pdffiles1/bja/182437.pdf>
 (3 Ağustos 2004'te erişilmiştir)

Hans, Valerie P.

"Introduction: Lay Participation in Legal Decision Making," Law and Policy, Vol 25, No. 2. (April 2003) pp. 83-92.

Leenhouts, Keith J.

Misdemeanor Courts, Hope for Crime Weary America: Volunteer Mentoring in Misdemeanor Courts. Reno, NV: National Judicial College, 2000.

Roman, Caterina G. et al.

Understanding Community Justice Partnerships: Assessing the Capacity to Partner. Washington, DC: Urban Institute, Justice Policy Center and Caliber Associates, 2003.
<http://www.ncjrs.org/pdffiles1/nij/grants/196552.pdf>
 (3 Ağustos 2004'te erişilmiştir)

İ n t e r n e t K a y n a k l a r ı

ABD adalet sistemine erişim konusunda bilgi almak için çevrim içi kaynaklar

ÜCRETSİZ HİZMET HUKUKU

Amerikan Hukuk Fakülteleri Birliği Ücretsiz Hizmet Projesi

<http://www.aals.org/probono/index.html>

Amerikan Barolar Birliği, Hukuki Hizmetler Bölümü, Adalet Eşit Erişimin Teşvik Edilmesi
<http://www.abanet.org/legalservices/publications/home.html>

Amerikan Barolar Birliği Ücretsiz Hizmet Merkezi
<http://www.abanet.org/legalservices/probono/home.html>

Eşit Adalet Çalışmaları Girişimi
(eski adı Ulusal Kamu Menfaati Hukuku Birliği)
<http://www.napil.org>

Hukuki Hizmetler Kurumu Kaynak Kütüphanesi
<http://www.lri.lsc.gov>

Hukuki Hizmetler: Eyalet Siteleri
http://www.ncsconline.org/WC/Publications/KIS_ProBonStLnks.pdf

Ulusal Eyalet Mahkemeleri Belgeleri Merkezi:
Hukuki Hizmetler/Ücretsiz
http://www.ncsconline.org/wcds/Pubs/pubs1.asp?search_valueşLegal%20Services/Pro%20Bono&major_subject_areaşThe%20Bar%20and%20Legal%20Services

Ulusal Hukuki Yardım ve Savunucu Derneği
<http://www.nlada.org>

Georgetown Üniversitesi Hukuk Merkezi'nde Ücretsiz Hizmet Enstitüsü
<http://www.probonoinst.org>

Washington Eyaleti Adalet Erişim
<http://www.waaccesstojustice.org>

Uygulamalı Hukuki Eğitim
Uygulamalı Hukuki Eğitim: Açıklamalı Bibliyografya
<http://faculty.cua.edu/ogilvy/Biblio04.pdf>

Hukuk Fakültesi, Kamu Menfaati ve Ücretsiz Hizmet Programları Rehberi
<http://www.abanet.org/legalservices/probono/lawschools/home.html>

Eşit Adaletin Gerçekleştirilmesi: Hukuk Fakülteleri ve Hukuki Hizmetlerin Verilmesi
<http://www.aals.org/equaljustice/final%5Freport.pdf>

Sokak Hukuku
www.streetlaw.org

Gönüllü Sivil Toplum Kuruluşları
Amerikan Barolar Birliği, Adalet Koalisyonu
<http://www.abanet.org/justice/home.html>

Önemli Mahkeme-Halk İlişkileri Faaliyetleri: Eyalet ve Yerel Mahkeme Programları Derlemesi
<http://www.american.edu/spa/justice/publications/ccrp.html>

Mahkemelerin Halka Açılması: Wisconsin Mahkemelerindeki Gönüllüler
<http://www.ncjrs.org/pdffiles1/bja/178935.pdf>

Modern Mahkemeler için Pennsylvania'lılar Girişimi
<http://www.pmconline.org>

Mahkemelerdeki Gönüllüler: Bir Kaynak Rehberi
http://www.ncsconline.org/WC/Education/KIS_VoluntGuide.pdf

ABD Dışişleri Bakanlığı, yukarıda belirtilen ve Ağustos 2004 itibarı ile tamamı faal olan kaynakların içeriği ve bulunması konusunda hiç bir sorumluluk üstlenmemektedir.

ABD Dışişleri Bakanlığı Elektronik Dergisi Cilt 9, Sayı 2 Ağustos 2004

ELEKTRONİK DERGİ ABD:
DEMOKRASİ İLE İLGİLİ MESELELER
ABD Dışişleri Bakanlığı Elektronik Dergisi
Cilt 9, Sayı 2 Ağustos 2004

Editör	Anita Green	Yayıncı	Judith S. Siegel
Baş Editör	Leslie C. High	İdareci Editör	Guy E. Olson
Yardımcı Editör	Rosalie Targonski	Prodüksiyon Müdürü	Christian Larson
	Darlisa Crawford	Yardımcı Prodüksiyon Müdürü	Sylvia Scott
Referans/Araştırma	Lorna Dodt	Yayın Kurulu	George Clack
Sanat Direktörü	Diane Woolverton		Kathleen R. Davis
Fotoğraf Editörü	Barry Fitzgerald		Francis B. Ward
Grafik Asistanı	Chloe Ellis		

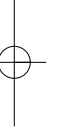
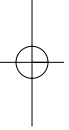
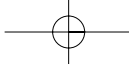
ABD Dışişleri Bakanlığı Uluslararası Enformasyon Bürosu, aralarında *Ekonomik Perspektifler, Küresel Meseleler, Demokrasi ile İlgili Meseleler, ABD Dış Politika Gündemi ve ABD Toplumu ve Değerleri* adlı yayınların bulunduğu ve Amerika Birleşik Devletleri ile uluslararası toplumun karşı karşıya bulunduğu önemli sorunlar yanı sıra ABD toplumu, değerleri, düşünce yapısı ve kurumlarını inceleyen beş elektronik dergi yayınlamaktadır. Bu beş yayından her biri cilt (yayınlandığı yıl sayısı) ve sayıya (yıl içinde yayınlanan sayıların numarası) göre sınıflandırılmaktadır.

Her ay İngilizce lisanında yeni bir dergi yayınlanır. Bu derginin yayınlanmasından iki ila dört hafta sonra, Fransızca, Portekizce ve İspanyolca lisanlarında yayınlanır. Ayrıca seçilen bazı sayılar Arapça ve Rusça lisanlarında da yayınlanmaktadır.

Dergilerde belirtilen görüşler, mutlaka ABD hükümetinin görüş veya politikalarını yansıtmaz. ABD Dışişleri Bakanlığı, bu dergilerin içeriği ve bağlı olduğu İnternet sitelerine sürekli erişim konusunda hiç bir sorumluluk üstlenmemektedir. Bu sorumluluk sadece bu sitelerin yayıncılarına aittir. Dergilerdeki makaleler, fotoğraflar ve resimler, açıkça telif hakkı kısıtlamalarına tabi olmaları dışında Amerika Birleşik Devletleri dışında çoğaltılabilir ve başka dillere çevrilebilir. Telif hakları söz konusu olması halinde dergide belirtilen telif hakkı sahiplerinden izin alınması zorunludur.

Uluslararası Enformasyon Programı Bürosu, elektronik biçimdeki birkaç güncel ve eski sayıların yanı sıra yayınlanacak dergilerin bir listesini, <http://usinfo.state.gov/journals/journals.htm> adresinde muhafaza etmektedir. Görüşlerinizi bulunduğunuz ülkedeki ABD Büyükelçiliği veya aşağıdaki yayın kurulu ofislerimize iletebilirsiniz:

Editör, eJournal USA: Issues of Democracy
 IIP/T/DHR
 U.S. Department of State
 301 4th St. S.W.
 Washington, D.C. 20547
 United States of America
 E-mail: ejdemos@state.gov

Produced by the Regional Program Office Vienna
Turkish
(Access to the Courts)

